

חוברת

דף השבוע

מסכת כתובות חוברת כא

דף פב

קונטרס מלא מראי מקומות חשובות על כל דף ודף
כדי לסייע את הלומדים החשובים של מסגרת 'דף השבוע'

ויש בה ארבעה חלקים:

- א **עומק הדף** - ביאורים בעומק הגמ' ופירש"י, על פי דברי הראשונים והאחרונים
- ב **התוספות העיקריין** - הדגשה מיוחדת על התוספות הנחוצין ביותר, עם קצת מראי מקומות
- ג **הלכות הדף** - בכל דף נערך נידון אחד בהלכה הנובע מלימוד הגמרא
- ד **סוגיית הדף** - בכל דף נערכה סוגיא שלימה אחת עם העתקת מראי מקומות

עין משפט
נר מצוה

לא א חיוב כריבוי מכלל אבות
ה' י' טמא עשין לא נשבע
אז"ל ש' קחם פתח ח' וספק
ט' נהיה:
לח כ' מ' ש' ס' ט' הלכ' ה'
טוטיש' ש' ש' פ' ש' ח' וספק ט'
לכ' ג' ד' טו' ש' ש' ש' ש' ש' ש'
ט'
ט' ח' מ' פ' ש' ש' ש' ש' הלכ' ל'
טוטיש' א' ש' ש' ח' ח' ש' ש' ט'
ט' מ' מ' ש' הלכ' ל' טוטיש'
ש' ש' ש' ה':

תוס' ר"ד

מחזיקה שישא מנו דמיא
מנוה דרמא עליה רחמנא עבד
דוקוס עליה התתא באיור
אשתו עליה קמ"ל ואימא ה"ו
איך ולקחה לו לאשת כיון
שלקחה נעשית באשתו כ"פ
החלקי: ובלבד שראה וכו'.
מ"ט אשה הלוי לו פן תשמיש
ואי לית לה מראשון הקניא לה
משיב כרי שאל תהא קלה
בבעיה להוציאה: לא יאמר לה
וכי: וכן לא יאמר וכו'.
וכן מ"י א"ט ירישא אשתו
מכונה מ"ד התם הוא דלא
כמה לה ריקניא וריקניא. מ"י
דלא כמה לה כותבה שכיבס
לדקא ריקניא וריקניא הלכך לא
סבכא ריקניא שפא יאמר
השעת אבל כמה דכתב לה
דקניא וריקניא אימא סבכא
דנתת קמ"ל שאמר לרוב
ליחור מטלטלין לכותבת
אשתו: גירשה אין לה כותבה.
גירשה אין לא גירשה לא
קמ"ל כדריא מ"י בדמיון
לעיל שאין חובב רשאי למכור
מכל נכסי אר"א אן א"ט
גירשה: החזירה וכו' מ"י
קמ"ל תנא מנרשא את האשה
וחזירה ק"מ כותבה
הראשונה הוא מחזירה מ"
שאני נותן לה כותבה אחת
דמ"ד חובב כיון דשקלא
בכותבה נכסי שפא
במחזירה ובכ"פ שפא
אין לה אלא אחת כותבה. פ"ד
אשתו היא דאדור כמה לה
כותבה ומ"ה לא כמה לה
כותבה מחזירה אבל דיכמו
דלא אור אשתו כמה לה כותבה
דיכא ריקניא ואהרדא אימא
חוקקת כותבה לה כותבה
אחרונה מינה קמ"ל. תנא
בראשונה היו כותבת לבתולה
מאתים וזו ולאחריה מאה והיו
מוקנין ולא היו נושאים נשים.
מ"י לא היו כותבין
בכתובותיהן שיבדו נכסים
שהיו נכסיהם אחרין
לכותבה וע"כ אן כן אה
הבעל מוכר נכסיו היה מספרת
כותבה א"ט א"ט ח"ל חפשי
מתיים לא היו היושישים
פורשים אחת דכיון שלא היה
בה אחיות נכסים בלידת
דכי לכל מילי ומפני זה
מוקנין ולא היו נושאים נשים
עד שפא שמעון בן ששח
וחקקן שיהיה חובבן כל נכסי
אחרין לכותבה. תנא
בראשונה היו כותבת לבתולה
ר' ולאחריה ק' והיו מוקניס
ולא היו נושאים נשים התקנו
שהיו מוקנין כותבה בבית
אביה וכשהיה כנס עליה א"ל
לכי אצל כותבה התקנו שהיו
מוקנין אותן בבית חמיה
עשירות עושות אותן קלות
של כסף ושל זהב עושות
עושות אותן עבית מ"ד. מ"
מפני שהיתה מיוחדת ומכונה לו ח"י קל בעיני להוציאה חקקן שמעון בן ששח כותבה כל נכסי אחרין לכותבה וכו"פ שראו חב"ד
זהו ב"ד של שמעון בן ששח וכו"פ נשמה וזו: (לא) ואלא) יאמר לה הרי כותבתך מנחת על השלחן ואש"פ שכתב לה כל נכסי אחרין לכותבה אסור ליהודי לה מטלטלין כדי שלא תהא קלה בעיני להוציאה ע"פ בריש פקא קמא ודמילין:
הדרן ע"ך האשה שנפלו

פב: האשה שנפלו

מהו דתימא מצוה דרמא רחמנא עליה עבדה ב"ו. הא פשיטא
דכשיבמה מותר לכל עליה ביאות הרבה כמו שיליה ולית
לן למימר מנוה דרמא רחמנא עליה עבדה כביאה רלשונה דקברא
הוא דלא אמר רחמנא ויכמה כדי לגרשה לאלתר אבל בניסויא אחרני
אימא תיקוס כביאור אשת אח:

הרם הוא דלא כתב לה דקניא

בר. ממון פירוש הקונטרס
משמע דנאשמו כיון שכתב לה א"ט
יאכדו מייד נשלא ויהוה אמינא דיכול
ליימד קא משמע לן דאפילו הכי אינו
יכול ליימד דכיון דקטורה לית לה לא
סמכה דעתה אע"ג דלית לה היא
נעילתו בעילת זנות כדמוכה נאע"פ
(לעיל דף ט' וס' וקס' לרש"כ)
דמשמע כריש אע"פ (שם דף נה).
דנאשמו כשמייד לה מטלטלין סממא
אין אחריותו עליו אע"ג דכתב לה
דקניא גבי אין עושיין כמות אשה
מטלטלין בשלא קיבל עליו אחריות
ועוד הקשה דמה מפסדת יבמתו
כשמייד לה דכי היכי דנאשמו האמר
כשיימד לה ססס ונאכדו מייד נשלא
יבמתו נמי כשיימד לה ססס ונאכדו
חורת על נכסי בעלה הראשון
דאחריותו כמותה עליה וכוניו יתקן
פירש התם הוא דלא כתב לה כלומר
אי לא תנא אלא רישא הוא אמינא
דטעמא דנבעינן לנימיר לקמן דלא
יימד לה יבמה כדי למכור שלא
נכסי דלית יוכל למכרס כיון דלא
לומר שלא יוכל למכור מהאי טעמא
דלא כתב לה דקניא:

קא משמע לן כריבוי אבא. שאינו

יכול למכור נכסי אחיו כלל
וא"ט והא מרישא נכסיין לה דתנן
הניח אחיו מעות יתקן נזק קרקע
מי וכוון דלריך לקנות א"ט כן אי
אפשר ל' למכור וי"ל דלי מרישא
ה"א דוקא כנגד כמותה אבל כל
הנכסים לא קמ"ל ממשנה ימירא:
אב"ר יבמתו דלא איהו כתב לה
בר. מימה ולימני היא
דהא ולא יתני היא דלקמן דאשמו
שמעין מק"ו דיבמתו וי"ל דשמה היה
אמינא סברא אישכא:

פרק שמיני כתובות

נעשית באשתו. דכתיב לנאשה קרא ימירא: אשה הקנו לו. ליבס זה
מן השמים אין עליו לכמוה לה שטר ינושין: מאי וכן לא יאמר.
פשיטא מי גריעה אשמו מיבמתו: התם הוא. גבי יבמתו קאמרין
שלא יימד לה מעות לפני שולתו: דלא כתב לה. כמותה האי יבס
דליכמוה בה נכסים: דקניא. ככר:

ורקניא. שאני עמדי לקנות הלכך
איכא איביה דלא סמכה דעתה שלא
יאכדו המעות: גירשה אין. הוא
דאמרין אין לה אלא כמותה וא"ט
כא למכור מן השאר ימכור: לא
מרישא אשמו לן דקמני כל נכסי:
לן דרבי אבא. דלעיל א"ט יתקן
הוא מנרשה נגמ ומחזירה וא"ט חלמך
מרישא שמעין לה דקמני כל נכסי:
אחרין התם עלה טוביה הוא דהא
גבי אשמו נמי מן הכי אבל מן
משנה ימירא שמעין דוקא גירשה דלי
לא למנאי קמני לה אי משום היא גופה
פשיטא דלן לה אלא כמותה אלא
ודאי לדיוקא דליה מנייה למימד אלא
לא גירשה לא: מאי קא משמע לן.
גיבמה: תנינא. לה נאשמו ומאי
דלית לה כותבה מיניה. אלא על נכסי
בעלה הראשון: היו כותבין ב"ו. ולא
היו משעבדים נכסין לאחרים.
הכותבה: ולא היו נושאים נשים.
שלא היו רוצים לנשא לטעם אמרו
לנכסיות או יגרש לא נמלא נגזות
כלט שיהיושין יגיעו מעות לה
ירשה: בבית חמיה. צבית בעלה:
עשירות. שכמוכן מרובה: קלות.
כמון סל שמנחת על ראשה ושמנת
בה פליה לאמר שמנחלה הפך
עווי: עביש. למימי רגלים: טלי
כתובתך וצאי. לפי שהיתה מיוחדת
לך: כל נכסי אחרין. ולא יימד לה
כמותה נמטלטלין:

הדרן ע"ך האשה

קלות של כסף ושל זהב עניות היו עושות אותה עביש^ט של מימי
רגלים ועדיין כשכועס עליה אומר לה טלי כתובתך וצאי עד שבא שמעון
בן ששח ותקנין שיהא כותב לה^ט כל נכסי אחרין לכותבה:

הדרן ע"ך האשה

בתורה היו כותבין לבתולה מאתיים ב"ו. פירוש היו מיהדים לה כמותה ולא היה אחריות הכמותה על כל הנכסים אם יאכדו אלו
המעות והיו מוקנין ולן היו נושאים נשים שלא היו רוצים לנשא שהיו יראות שמה יגיעו היורשין אותם מעות שיהיו
לה לכותבה התקינו שהיו מניחין אותה צבית אביה שאין היורשין יכולין להגיען ומה שלא מיקנו מתחלה ליתן ליהודי אותן מעות כמו
שמקנו בקמון כשהיו עושיין מן קלות היינו משום דלן דרך ליתן לה מעות לשמור אבל כלים רגילה היא לשמור א"ט ואלא ממש היה
נותן מעות וכשהיו אין כל כך המעות ברשותה כמו הקלות שנותנת בהם חפסיה והם כל שעה אלא ולא היו היורשין יכולין להגיעם
כמו המעות ואפילו היו יכולין להגיען כמו המעות אינן רשאין דכשרואין אותן יוכר לכל שהוא שלה וכן פירש ר"ח שהיו נוטנים לה
לו והוא משלם לה אבל עכשיו אינם ברשותה ולא היה נהנה מהם כלל התקינו שהיו מניחין אותם צבית חמיה והיתה עושה מן
קלות וכשהיה דשוק למעות כיומר היה מהאלל לו למשכנס ועדיין כיון שלא היה אלא ריות מועט כשבעס הרבה אומר לה טלי
כותבתך וצאי עד שבא שמעון בן ששח ומקנין שהיו כל נכסי אחרין ולא היה מיימד לה כלום וסומכת על כל נכסים ששמה היה
קשה עליו להוציא מעות וליתן לה: עביש של נדחשת רגלין. שמתין ב' ענינים ומוליך למעלה דוגמתו דפרק איור נשך
(כ"מ דף עב:) ועל הענין של ענינים כן נראה לרבינו חס:

הדרן ע"ך האשה

הדרן ע"ך האשה שנפלו

מסורת
הש"ס

גמ' א' (א) כמות נג' פה.
(לעיל נג' קדושין ב')
ט' (לעיל פה) א' לקמן
ט' (ד) פ' ש' ש' ט'
(ה) חקקן פירוש רש"י
מוכח דלא היה נגרמסת
עלשה
הללו של מומי רגלים
וה"פ מופ' ד"ה פ' פ' ט'
תוס' (א) ג' לא

הנהגות

תוס' ד"ה בתחלה.
א"כ לה ממש היה נתן
מעוטה כ"כ ד"ל:
(ה"פ)

תורה אור

גמ' א' כ' ישיבו אחים
תקנו ונת אחר מרוב וכן
אין זו לא תהיה אשת
הבת החופה ראשית ד'
תקנו ובא קמ"ל יתקנה
לפי האשה ויבטלה:
(נרדמי ט"ה ט')

העירו הערה פשוטה ויסודית. [ועי' בקובץ שיעורים (אור רצד) שכתב, שתירוך התוס' שייך רק לגבי יבוס, שהתורה מתנת איסור אשת אח, אך לא באופן
שמותר לישא אשה אסורה מטעם עשה דוחה לא תעשה, עיי"ש].

האירכו לבאר הטעמים והסברות לכל הצדדים, תקנה ראשונה להניח הכותבה בבית אביה, ותקנה שניה להניח בבית חמיה, ותקנה שלישית של שמעון בן שטח.
[אך יש כאן מחלוקת בין רש"י ותוס', ועיי' במהרה"א (לתוס') שביארו הטעם שלא רצו התוס' לפרש כמו רש"י].

עומק הדף

דף פב

תוכן

- א. מהו החידוש של 'שיעבודא דרבי נתן'
- ב. ביאור הס"ד דיבמה צריכה חליצה גם אחר היבום
- ג. ב' טעמים בכתובת אשה
- ד. ב' מיני איבה

א) מהו החידוש של 'שיעבודא דרבי נתן'

- א. **סוגיית הגמ':** מובא בגמ' דין 'שיעבודא דרבי נתן', שאם אדם א' [ראובן] הלוח ממון לחבירו [שמעון], והשני הלוח ממון לאדם ג' [לוי], יכול ראובן [מלוה א'] לתבוע את ממונו מלוי [לוה ב']. ומבואר בגמ', שר' נתן למד דין זה מדרשה. עוד מבואר בגמ', שיש בדין זה מחלוקת תנאים, דרבנן פליגי על ר' נתן וסוברים שראובן אינו יכול לתבוע את ממונו מלוי.
- ב. **קושיית הראשונים:** הריטב"א (ד"ה דתניא) הקשה, מה היא סברת רבנן שראובן אינו יכול לגבות מלוי, הא כל נכסיו של שמעון [לוה א'] משועבדים לראובן, ולכאור' נכלל בזה גם החוב שיש לו לשמעון אצל לוי. וכעין זה הקשו הר"ן (לעיל יט.) והרשב"א (קידושין טו.) על ר' נתן, למה הוצרך לדרוש דינו מקרא, הא לכאור' פשוט כן מסברא, וכנ"ל.
- ג. **תירוצו של הש"ך:** הש"ך (חו"מ סי' קא ס"ק ג) תירץ, שבאמת לכו"ע יכול ראובן לגבות את חובו מלוי, אך המחלוקת היא באופן ששמעון מחל על החוב שיש לו אצל לוי, שלפי שיטת רבנן ראובן אינו יכול לגבות ממנו מלוי, כיון שלוי אינו צריך לשלם לשמעון, אבל ר' נתן למד מקרא שגם בכה"ג יכול ראובן לגבות חובו מלוי, משום שממונו של לוי משועבד לראובן, ולא רק לשמעון. וכן הביא הריטב"א (יט.) בשם הראב"ד.
- ד. **ביאורו של הקצות:** הקצוה"ח (סי' פו ס"ק א) ביאר הענין, שיסוד דינו של ר' נתן הוא, שלא רק שבפועל יכול ראובן לגבות את חובו מלוי, שזה פשוט מסברא כנ"ל, אלא חידושו הוא, שנחשב כאילו ראובן עצמו הוא המלוה של לוי, וממילא יכול לתבוע ממנו בתורת בעל דבר. וכ"כ הריטב"א (ד"ה דתניא), שר' נתן חידש שנחשב כאילו [ראובן] גובה מן הלוח שלו [לוי].
- ה. **ראיית המעיני יעקב:** בספר מעיני יעקב (ד"ה לאו בע"ד) כתב, שהגמ' בסוגיין מבואר להדיא כמו היסוד הנ"ל, שהרי מבואר בסוגיין, שלפי רבנן יכול לוי לטעון 'לאו בעל דברים דידי את', ולפי ר' נתן אינו יכול לטעון כן, משום שראובן נחשב הבעל דבר של לוי. הרי שמבואר כדברי הקצות, שחידושו של ר' נתן הוא, דלא רק שיכול ראובן בפועל לגבות ממנו מלוי, אלא שהוא נחשב כמו הבעל דבר של לוי.

ב) ביאור הס"ד דיבמה צריכה חליצה גם אחר היבום

- א. **סוגיית הגמ':** הגמ' מבארת דברי המשנה גבי יבמה, 'כנסה הרי היא כאשתו', שיש בזה כמה חידושים, וא' מהם הוא, שאחר שכנסה היבם, אם ירצה לגרשה, 'מגרשה בגט'. ומבארת הגמ' החידוש בזה, שמסברא היה אפשר לומר 'לא תיסי לה בגט אלא בחליצה', קמ"ל. ומבואר ברש"י (ד"ה קמ"ל) שהקמ"ל אינו מסברא, אלא שאנו לומדים מדרשה, שאחר שכנסה הרי היא נעשית כאשתו לכל דבר.
- ב. **משמעות הגמ':** מלשון הגמ', 'אלא בחליצה', לכאור' משמע, שלפי הס"ד א"צ גט כלל, אלא סגי בחליצה, כדין שומרת יבם. וכן דייקו האחרונים מלשון הגמ' ביבמות (לט.), שדנה מה צריך יבם לעשות כדי לגרש יבמתו [וכסוגיית הגמ' כאן], ולשון הגמ' שם הוא, 'בחליצה אין בגט לא', ולכאור' משמע שלפי צד זה סגי בחליצה וא"צ גט. [וכן דייקו האחרונים מדברי רש"י במהדו"ק (מובא בשיטמ"ק ד"ה מהו דתימא)].
- ג. **דעת רוב הראשונים:** אולם רוב הראשונים [הריטב"א (ד"ה לא תסיגי), והריטב"א ביבמות (שם), והר"ן] כתבו, שגם לפי הס"ד צריכה גט, כמו שאר אשת איש, אלא הס"ד היא שצריכה ב' דברים, חליצה וגט, וחידושה המשנה שסגי לה בגט. והריטב"א ביבמות כתב לדחות גם לשון הגמ' שם, שהכוונה היא כנ"ל.
- ד. **דיוק האחרונים:** כמה אחרונים כתבו [עיי' בספר זמירות בנימין (יבמות סי' לב)], שיש לדייק מלשון הגמ' בסוגיין כדעת הראשונים הנ"ל (אות ג), דלשון הגמ' בס"ד הוא, 'לא תיסי לה בגט', ומשמע מזה שבדאי צריכה גט, והנידון הוא רק אם סגי לה בזה, או שצריכה גם חליצה.
- ה. **ב' דינים ביבמה:** בספר הערות וצינונים (ד"ה עדיין) ביאר הסברא לומר שיבמה צריכה גט וגם חליצה, שיי"ל שאחר היבום יש ליבמה ב' דינים נפרדים: א. זיקת יבום, וזה מחייבת חליצה כדי לגרשה. ב. אישות, ככל אשת איש, וזה מחייבת גט כדי לגרשה. [ומעתה יש לעיין, מהי מסקנת הגמ', האם למסקנא נקטי' שאחר היבום פקע לגמרי זיקת היבום, או שלפי המסקנא סגי לה בגט כדי להפקיע גם הזיקה].

ג) ב' טעמים בכתובת אשה

- א. **סוגיית הגמ':** הגמ' מבארת הטעם שכתובת יבמה [אחר היבום] אינה מוטלת על היבם, [אלא על נכסי בעלה הראשון], משום ש'אשה הקנו לו [ליבם] מן השמים'. אמנם איתא בגמ', שזהו רק אם יש נכסים לבעלה הראשון, אך אם אין נכסים לראשון, נתחייב היבם בכתובתה, כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה.
- ב. **ביאורו של רש"י:** כפשוטו, סברת הגמ', 'אשה הקנו לו מן השמים', באה לבאר הטעם שהכתובה אינה מוטלת לכתחילה על היבם, כיון שעכשיו היא נשואה לו, והוא ממלא מקומו של הבעל הראשון. וכן הביא השיטמ"ק בשם רש"י במהדו"ק. וכן משמע מדברי רש"י ביבמות (לט. ד"ה מן השמים).
- ג. **רוב הראשונים:** אולם רוב הראשונים [הר"ן (מ: מדפי הרי"ף), השיטמ"ק בשם הרא"ה, ותוס' ישנים ביבמות (לט.)] פירשו הגמ' באופן אחר, שכוונת הגמ' בזה היא לבאר הטעם שאין ליבמה ב' כתובות נפרדות, אחת מבעלה הראשון, ועוד כתובה מן היבם.
- ד. **סברת הראשונים:** הבית יעקב (ד"ה כתובתה) ביאר הטעם שהראשונים לא רצו לפרש כמו רש"י, שהם סוברים, שאם הגמ' באה לבאר מדוע לא נתחייב היבם במקום הבעל הראשון, א"כ מהי סברת הגמ' 'אשה הקנו לו מן השמים', למה יפטור היבם מטעם זה, ולכן פירשו, שהגמ' באה לבאר מדוע לא נתחייב היבם בכתובה שניה, וע"ז שפיר תירצה הגמ', אשה הקנו לו מן השמים, שקנין כזה אינו מחייב תשלומין.
- ה. **ב' דינים בכתובה:** בקובץ הערות (סי' לח אות ט) הקשה, מה היתה הס"ד לומר שיתחייב היבם בכתובה שניה, הא אין צורך לחייב עוד כתובה, שגם בלא זה אינה קלה בעיניו להוציאה, שא"כ יפסד הנכסים שירש מן הבעל הראשון, שהם משועבדים לכתובתה. ותירץ, שמבואר מכאן, שיש ב' טעמים נפרדים לכתובה, א' כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה, ב' חובת איש לאשתו. [ועי' בארזא דבי רב (סי' לו)].

ד) ב' מיני איבה

- א. **סוגיית הגמ':** הגמ' מקשה, למה מובא במשנה ב' פעמים הא דאין לייחד ממון בשביל כתובת אשה, א' לגבי סתם אשה, וא' לגבי יבמה. ומתרצת הגמ', שמסברא היה אפשר לומר, שדוקא לגבי יבמה אין לייחד לה ממון, כיון שהיבם לא כתב לה שטר כתובה, משא"כ לגבי סתם אשה, שהבעל כתב לה כתובה, ולכן חידשה המשנה שבשני הציורים אין לייחד ממון בשביל הכתובה.
- ב. **ביאור הס"ד:** רש"י (ד"ה ודקנינא) ביאר הס"ד, שלגבי יבמה י"ל שאם ייחד לה ממון איכא איבה, כיון שלא כתב לה כתובה, ולא סמכה דעתה שלא יאבדו המעות. ובתוס' (ד"ה התם) הוסיפו ביאור, שלגבי סתם אשה שיש לה כתובה, הבעל שיעבד את עצמו לשלם אם יאבדו המעות שנתחיידו לכתובה, משא"כ לגבי יבמה, שהבעל אינו משועבד לשלם אם יאבדו המעות המיוחדים לכתובה.
- ג. **ביאור המסקנא:** אך מסיק הגמ', שאפילו בסתם אשה אין לבעל לייחד מעות, אע"פ שכתב לה כתובה. ובתוס' (שם) ביארו טעם הדבר, שגם סתם אשה לא סמכה דעתה, 'דסבורה דלית לה', [שהיא חושבת שהבעל אינו חייב לשלם אם יאבדו המעות]. אולם המהר"ם שיף כתב, דלא משמע כן מדברי רש"י. אך לא ביאר המהר"ם שיף מה היא דעת רש"י. וכמה אחרונים ביארו דעת רש"י עפ"י דברי המגיני שלמה, כמו שיתבאר.
- ד. **ב' מיני איבה:** המגיני שלמה (ד"ה וצריך לי עיון) כתב, שיש ב' מיני איבה באשה: א. איבה מחמת שהאשה חושבת שבעלה נתן עיניו לגרשה [כדברי רש"י לעיל (פא: ד"ה משום)]. ב. איבה מחמת שהאשה חושבת שלא תזכה בממון הכתובה.
- ה. **דעת רש"י:** עפ"י ביאור המגיני, שלפי מסקנת הגמ', אע"פ שלגבי סתם אשה לא שייכא האיבה השניה, כיון שהיא סומכת דעת על ממון הכתובה, מ"מ שייכת אצלה האיבה הראשונה, שהיא חושבת שאם הבעל ייחד לה מעות לכתובתה, דילמא נתן עיניו לגרשה. וכתבו כמה אחרונים, שכן היא דעת רש"י, ודלא כתוס'. [ועי' עשיטמ"ק (ד"ה מהו דתימא) שכתב דלא נהירא ביאורם של התוס'].

דף פב

בדין כתובת יבם, אם היא חוב חדש או המשך מחובת בעל הראשון

גמרא:

ואי לית לה מראשון אית לה משני כדי
שלא תהא קלה בעיניו להוציאה

תמצית הסוגיא:

הגמ' מבארת, דהא דאיתא במשנה (פ:) שכתובת יבמה מוטלת על נכסי בעלה הראשון, ולא על היבם, זהו רק אם יש ליבם נכסים מבעל הראשון, אבל אם אין לו נכסים מבעל הראשון, היבם עצמו חייב בכתובתה. ומבארת הגמ' הטעם, כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה.

הרשב"א הקשה, מהי הנפק"מ במה שתקנו חז"ל שכתובת יבמה מוטלת על נכסי הבעל הראשון, ולא על היבם, הא סוף סוף היבם צריך לשלם, שהוא יורש נכסיו של הראשון. ותירץ, שהנפק"מ היא, אם כתובתה מאתים כמו בתולה, או מנה כמו בעולה. שאם הכתובה מוטלת על הראשון, יש לה מאתים, שהיתה בתולה בזמן חלות החיוב, אבל אם היא מוטלת על היבם, אין לה אלא מנה, שהיתה בעולה בזמן חלות החיוב. אולם השיטמ"ק הביא, שהרא"ה והריב"ש ס"ל, שאפילו אם הכתובה מוטלת על היבם, כתובתה מאתים ולא מנה.

האחרונים ביארו, שיסוד המחלוקת תלוי בגדר חובת כתובה של היבם [כשאין נכסים מן הראשון], אם הוא חיוב חדש או המשך מכתובתו של הראשון, שחז"ל הטילו כתובת הראשון על היבם. שאם הוא חיוב חדש, אין לה אלא מנה, שבזמן חלות החיוב בעולה היתה, אבל אם הוא המשך מכתובת הראשון, יש לה מאתים, שכתובת הראשון התחילה כשהיתה בתולה.

על פי החקירה הנ"ל ביארו האחרונים כמה נידונים המובאים בגמ' ובראשונים, כמו שיתבאר.

א. נחלקו הראשונים, באופן שהבעל הראשון מכר נכסיו, אם האשה גובה כתובתה מנכסי בני חורין של היבם או מלקוחות של הבעל הראשון. וביארו, שיסוד מחלוקת תלויה בחקירה הנ"ל, אם הוא חיוב חדש יש לה לגבות מלקוחות, שלא תקנו חיוב החדש כשאפשר לגבות מנכסי הראשון, אבל אם הוא המשך מכתובת הראשון, יש לה לגבות מבני חורין, שאם יש בני חורין אין לגבות ממשועבדים.

ב. נחלקו הראשונים בפירוש 'לית לה מן הראשון', אם היינו שלא כתב לה כתובה כלל, או שכתב כתובה, אלא שאין לו שום נכסים. וביארו, שיסוד המחלוקת תלויה בחקירה הנ"ל, שאם הוא חיוב חדש, מסתבר שחיוב זה שייך דוקא כשאין לה כלל כתובה מן הראשון, אבל אם הוא המשך מכתובת הראשון, שפיר יש לפרש שיש לה כתובה אלא שאין לראשון נכסים.

ג. הגמ' ביבמות דנה, לגבי יבמה שהיא אסורה [מדרבנן] לבעל הראשון, אך לא ליבם, ונתייבמה, האם יש לה כתובה מן היבם. וביארו, שיסוד הספק תלוי בחקירה הנ"ל, אם הוא חיוב חדש או המשך מכתובת הראשון.

תמצית מראי מקומות

א. גמ'

הגמ' מבארת, דהא דאיתא במשנה (פ): שכתובת יבמה מוטלת על נכסי בעלה הראשון, ולא על היבם, זהו רק אם יש ליבם נכסים מבעל הראשון, אבל אם אין לו נכסים מבעל הראשון, היבם עצמו חייב בכתובתה. ומבארת הגמ' הטעם, כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה.

קושיית הראשונים

ב. רשב"א ד"ה ואי לית לה

הקשה, מה היא הנפקא מינה במה שתקנו חז"ל שכתובת יבמה מוטלת על נכסי הבעל הראשון, ולא על היבם, הא סוף סוף היבם צריך לשלם הכתובה, כיון שהוא יורש נכסי הבעל הראשון.

[וכן הקשו הרבה ראשונים].

מחלוקת הרשב"א והרא"ה

ג. רשב"א שם

תירץ (בתי' ב), שהנפקא מינה היא, אם כתובתה מאתים זוז כמו בתולה, או מנה כמו בעולה.

שאם חובת הכתובה מוטלת על הבעל הראשון, א"כ יש לה מאתים, כיון שהיתה בתולה בזמן חלות חיוב הכתובה, אבל אם היבם חייב בכתובתה, א"כ אין לה אלא מנה, כיון שהיתה בעולה בזמן חלות החיוב.

[וכן פסקו הרמב"ם (הל' אישות פכ"ב הי"ד והטור (אהע"ז סי' קסח), שבאופן שהכתובה מוטלת על היבם, אין לה אלא מנה].

ד. שיטמ"ק ד"ה צריך תלמוד, ד"ה והריטב"א

הביא, שהרא"ה והריב"ש נחלקו על התירוץ הנ"ל, וס"ל, שאפילו אם חובת הכתובה מוטלת על היבם, כתובתה מאתים ולא מנה.

יסוד המחלוקת

ה. הערות וציונים ד"ה ואי

ביאר יסוד המחלוקת הנ"ל, דתלוי ביסוד חובת כתובה של היבם [כשאין לו נכסים מן הראשון], אם הוא חיוב חדש שתקנו על היבם, או שהטילו חז"ל כתובתו של הבעל הראשון על היבם.

שאם הוא חיוב חדש, אין לה אלא מנה, כיון שבזמן חלות החיוב בעולה היתה. אבל אם הוא המשך מכתובתו של הראשון, יש לה מאתים, שכתובת הראשון התחילה כשהיתה בתולה.

עוד כמה נפק"מ בחקירה הנ"ל, אם הוא חיוב חדש או המשך מחובת הראשון

ו. תוס' יבמות לט. ד"ה אשה

חידשו, שאם הבעל הראשון מכר נכסיו, האשה גובה

כתובתה מנכסים בני חורין של היבם, ולא מלקוחות של הבעל הראשון, דאל"כ תהא קלה בעיני היבם להוציאה.

ז. טור אהע"ז סי' קסח

פסק באופן הנ"ל, שגובה מנכסי הלקוחות, ולא מנכסי בני חורין של היבם. [ודלא כתוס'].]

ח. הערות וביאורים פא: ד"ה ובתוס' ד"ה

ביאר, שיסוד מחלוקת תלויה בחקירה הנ"ל. הטור נקט שהוא חיוב חדש, ולכן שפיר י"ל שלא תקנו חיוב זה כשאפשר לגבות מנכסי הראשון, אפילו ממשועבדים. אבל הטוס' נקטו שהיא המשך מכתובת הראשון, ולכן נקטו שכל זמן שיש בני חורין א"א לגבות ממשועבדים.

ט. תוס' יבמות שם

מבואר שפירש 'לית לה מן הראשון', שאין לו לראשון נכסים לשלם הכתובה, כגון דאישתדף נכסיו.

י. רמב"ם הל' אישות פכ"ב הי"ד

מבואר שפירוש 'לית לה מן הראשון' באופן אחר, שהראשון לא כתב כתובה כלל, או שהאשה מחלה כתובתה מן הראשון

יא. עמק שמועות יבמות ח"ב עמ' קלב-קלג

ביאר, שיסוד המחלוקת תלויה בחקירה הנ"ל. הרמב"ם סובר שהוא חיוב חדש, ולכן פירש שחיוב זה שייך דוקא באופן שאין לה כתובה כלל מן הראשון. אבל התוס' נקטו שהוא המשך מכתובתו של הראשון, ולכן פירש שיש לה עצם הכתובה הראשונה, אלא שאין לו לראשון נכסים כדי לגבות מהם הכתובה.

יב. גמ' יבמות פה.

הגמ' דנה לגבי יבמה שהיא אסורה [מדרבנן] לבעל הראשון, אך לא ליבם, ונתייבמה, האם יש לה כתובה מן היבם. ומסיק הגמ', שיש לה כתובה, כיון שאם לית לה כתובה מן הראשון חייב היבם בכתובתה.

יג. צפנת פענח כתובות (השלמות), עמ' תטז

ביאר, שיסוד ספיקת הגמ' תלויה בחקירה הנ"ל, עיי"ש.

עין משפט נר מצוה

לז א מיי פט"ב מ"ב מ"ג אבות
ה' יר קמנ עשין נ"ב עוש"ב
א"ב"ע פ"י קמח עש"ב ח אב"ע
ע נב"ה"י:
לח ב מיי"ש ע"ס הלכה יא
טו"ש"ע ע"ס ע"ב ח אב"ע ט:
ל"ב ב ד טור ע"ב ע"ס ע"ב
כ"י:

זו ה מיי פט"ו ע"ס הלכה ל
טו"ש"ע א"ב"ע פ"י ק ט"ע"ט טו:
זו [1] מיי"ש ע"ס הלכה י טו"ש"ע
ע"ס ע"ב ח:

תוס' ר"ד

מחזירה פשיטא מהו דרמיא
מצוה רמיא עליה רחמנא עבר
תיקום עליה השתא באיסור
אשתא אז קמיל ואימא ז"י:
א"י קמח לו לאשתא כיון
שלקחה נעשה באשתא ז"י כ"פ
החז"ן ובלבד שהיא זכר:
כ"פ אשתא הקנו לו מן השמים
ואין עליה לכתוב לה כתובה
ואי לית לה מוצאין הקנו לה
משינו כ"י שלא הוא קלה
בעיניה להוציאה: לא יאמר לה
זכר: וכן לא יאמר זכר: ואי
וכן כ"י אשך נעשה אשתא
מובטחת מ"ד התם הוא דלא
כתב לה דקנא ודאיקנא. פ"י
דלא כתב לה כתובה שכתוב
לה דקנא ודאיקנא הלכך לא
פססא דעתה שפא יאכרי
המעות אבל הכא וכתב לה
דקנא ודאיקנא אימא סמכא
דעתה קמ"ל שאסור לארס
לייחד מוטלטין לכתובת
אשתא: גירשה אין לה כתובה.
גירשה אין לא גירשה לא
קמ"ל כד"ר פ"י בדמבטחין
לעיל שאין היבט רשאי למכור
מכל נכסי אחיו אך אם
יגרשנה: החזירה והו זכר וכו'
קמ"ל תיגא המגרשת את אשתה
למחזירה ע"כ באהבה
הראשונה הוא מחזירה פ"י
שאנו נוהגין לה כתובה אחרת
דז"י היבט כיון דשקלה
בכתובה מנכסי בעלה
כשגירשה ונעשו שתחזירה
אין לה אלא אותה כתובה. מ"ד
אשתא הוא דאדורו כתב לה
כתובה וז"ל לא כתוב לה
כתובה אחרת: אלא יבטח
דלא יהיה כתב לה כתובה
היא גרשה ואהרדא אימא
ויקנא וכתובת לה כתובה
אחרת מניה קמ"ל. תגי
בראשונה היו כתובת לכתובה
מאיתם וזו ולא למנהג נאה והו
מוקנין ולא היו נשאים נשים.
פ"י לא היו כתובין
בכתובותיהן שיעבוד נכסיהם
שיהיו נכסיהם אחראין
לכתובת: וע"כ כן אם היה
הבעל מוכר נכסיו הית' מוסדות
בכתובה או אם נת' לא הפשה
מחיים לא היו חירותים
פורטים אותה דכ"ן שלא היה
בה אחריות נכסיהם בלקוחות
דמי לכל מילי ונפשי זה
מוקנין ולא היו נשאים נשים
עד שבא שמעון בן שטח
והתקין שיהיו כתובת כל נכסי
אחראין לכתובה. תגי
בראשונה היו כתובת לכתובה
ד' ולא למנהג: והיו מוקניע
לא היו נשאים נשים התקינו
שיהיו מניחין כתובה בבית
אביה ושהיה בתום עליה א"ל
לכי אצל כתובה התקינו שיהיו
מניחין אותן בבית חמיה
עשירות עושות אותה קלחות
של כסף ושל זהב עושות
עושות אותה עבט של מ"ד. פ"י
מפני שהיתה מיוחדת ומובטח לו ה"י
קל בעיני להוציאה התקין שמעון בן שטח
שיכתוב כל נכסי אחראין לכתובה. פ"י
והוא לייחד לה מוטלטין לכתובה ומה
ששתינו לעיל כ"פ נערה לא כתב לה כל נכסי
דא"ל אחראין לכתובה חייב מפני שהיא חב"ד
בזו ב"ד של שמעון בן שטח וכו' ונשים נשואות
היו: [לא] יאמר לה ה"י כתובתך מונחת על
השולחן ואני' שכתב לה כל נכסי אחראין
לכתובה אסור לייחד לה מוטלטין כ"י שלא
הוא קלה בעיני להוציאה ע"כ ב"רש פרק קמא
ובמילתא:
הדרן ע"ך האשה שנפלו

פב: האשה שנפלו

מהו דתימא מצוה רמיא רחמנא עליה עבדה כ"י. הא פשיטא
דכשימנה מותר לנא עליה בראות הרבה כמו שז"ל ולי
לן ליימנא מלוה דרמא רחמנא עליה עבדה בראות רחמנא
הוא דלא אמר רחמנא ויבמה כדי לגרשה לאלתר אבל בניסוואי אחריני
אימנא מיקום באיסור אשת לח:

התם הוא דלא כתב לה דקנא

כ"י. מתוך פירוש הקונטרס
משמע דבאשתו כיון שכתב לה אס
יאכדו חייב לשלם והוא אימנא דיכול
לייחד קא משמע לן דלפילו הכי אינו
יכול לייחד דכיון דסבורה דלית לה לא
סמכה דעתה אע"ג דלית לה הו"א
בעילתו דעלית וזת כדמוכח בע"פ
(לעיל דף ט: ושם) וקשה לרשב"א
דמשמע כ"י אע"פ (שם דף נה.)
דבאשתו כשמיידה לה מוטלטין סמנא
אין אחריותו עליו אע"ג דכתב לה
דקנא ג"כ אין עושין כתובה אשה
מוטלטין צנעל קיבל עליו אחריות
ועוד הקשה דמה מפסדת יבמתו
כשמיידה לה כדי היכי דבאשתו קאמר
כשייחד לה קסמ ונאכדו חייב לשלם
יצמנו נמי כשייחד לה קסמ ונאכדו
חזרת על נכסי בעלה הראשון
לדארתיות כתובתה עליהם ורבינו יאמך
פירש התם הוא דלא כתב לה כלומר
אי לא תנא אלא רישא הוה אימנא
דטעמא כדבעינן למימר לקמן דלא
ייחד לה ליבמה כדי למכור שאר
נכסים דליתו יכול למכרם כיון דלא
כתב לה דקנא אבל באשתו לא שייך
לומר שלא יוכל למכור מהאי טעמא
דמא כתב לה דקנא:

קא משמע לן כרבי אבא. שאינו

יכול למכור נכסיו אחריו כלל
וה"ל והא מרישא שמעינן לה דתמן
היה אחיו מעות ילקח צדק קרקע
כ"י וכו' דלר"ד לקנות אס כן אי
אפשר לו למכור וי"ל דאי מרישא
ה"ל דוקא כנגד כתובתה אבל כל
הנכסים לא קמ"ל ממנה ימירא:
אב"ר במתו דלא איזו כתב לה
כ"י. תימא ולימני היא
דהכא ולא לימני היא דלקמן דאשתו
שמע"י מק"י דיבמתו וי"ל דשמא הוה
אמינא ככ"ר איפכא:

פרק שמיני

כתובות

מסורת הש"ס

גמ' א' ב' יבמות לו. פה.
[לעיל ג' קדושין כ"ג]
ב' [לעיל פ"ג] א' לקמן
פ"ד [ע"י ע"ב ע"ב]
ה' [מ"ד פ"ד ע"ב]
מוכח דלא הוה נגרמס
ש"ס
הג"ה של מ"ד רגלים
וע"ש מוס' ד"ה ע"ב
תוס' כ"ג ד"ג' לה

הגהות

תוס' ד"ה בתחלה.
א"י לה ממש חיה נתן
מועות. כ"ג ד"ג' לה
(ד"ס)

תורה אור

גמ' א' ב' י"ב א"ח
ת"ד וז"ל אחר מ"ה וכן
אין לו לא תורה אשת
הפ"ה החז"ה לא"ש ו'
יבמה יבא ע"ה וק"ש
לו לא"ש וק"ה:
(ד"ס כ"ג)

נעשית באשתו. דכתיב לאשה קרא ימירא: אשה הקנו לו. ליבס זה
מן השמים אין עליו לכתוב לה שטר נישואין: מאי וכן לא יאמר.
פשיטא מי גריעה אשתו מיבמתו: התם הוא. גבי יבמתו קאמרין
שלא ייחד לה מעות לפני זולמתו: דלא כתב לה. כתובה היא יבס
דליכתוב בה נכסים: דקנא. ככ"ר:

מהו דתימא מצוה רמיא רחמנא עליה עבדה
והשתא תיקום עליה באיסור אשת אח קא
משמע לן ואימא הכי נמי אמר קרא אולקחה
לו לאשה כיון שלקחה נעשית באשתו:
בלבד שתהא כתובהה על נכסי בעלה
הראשון: מאי מעמא ^(א)אשה הקנו לו מן
השמים "ואי לית לה מראשון אית לה
משני כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה:
לא יאמר לה הרי כתובתיך: מאי וכן מהו
דתימא התם הוא דלא כתב לה דקנא
ודקנינא אבל הכא דכתב לה דקנא ודקנינא
אימא סמכה דעתה קמ"ל: גרשה אין לה
אלא כתובתה: גרשה אין לא גרשה לא קא
משמע לן ^(ב)כדרכי אבא: החזירה הרי היא
ככל הנשים ואין לה אלא כתובתה: החזירה
מאי קא משמע לן תינא ^(ג)המגרש את
האשה ומחזירה על מנת כתובה ראשונה
מחזירה מהו דתימא אשתו הוא דאיהו
כתב לה כתובה מיניה אבל יבמתו דלא
איהו כתב לה היכא דגרשה ואהדרה אימא
כתובתה מיניה קא משמע לן: אמר רב
יהודה בראשונה היו כותבין לכתולה מאתים
ולאלמנה מנה והיו מוקניין ולא היו נושאין
נשים עד שבא שמעון בן שטח ^(ד)ותיקן כל
נכסיו אחראין לכתובתה: תניא גמי הכי
בראשונה היו כותבין לכתולה מאתים
ולאלמנה מנה והיו מוקניין ולא היו נושאין
נשים התקינו שיהיו מניחין אותה בבית
אביה ועדיין כשהוא כועס עליה אומר לה
לכי אצל כתובתיך התקינו שיהיו מניחין
אותה בבית חמיה עשירות עושות אותה

קלחות של כסף ושל זהב עושות אותה עבט של מ"ד. פ"י
רגלים ועדיין כשכועס עליה אומר לה מלי כתובתיך וצאי עד שבא שמעון
בן שטח ותיקן שיהא כתובת לה ^(א)כל נכסי אחראין לכתובתה:

הדרן ע"ך האשה

בתחלה היו כותבין לכתולה מאתים כ"י. פירוש היו מיחדים לה כתובה ולא היה אחריות הכתובה על כל הנכסים אם יאכדו אלו
המעות והיו מוקניין ולא היו נושאין נשים שלא היו רוצות ליבסא שהיו יראות שמא יאניעו היורשין אותם מעות שימדו
לה לכתובתה התקינו שיהו מניחין אותה בבית אביה שאין היורשין יכולין להאניעו ומה שלא תיקנו מתמלה ליתן ליהודי אותן מעות כמו
שתיקנו צנעון כשהיו עושין מהן קלחות היינו משום דאין דרך ליתן לה מעות לשמור אבל כלים רגילה היא לשמור א"ג אלא ממש היה
נתן מעות ומייה אין כל כך המעות נרשותה כמו הקלחות שנתת בהם חפזיה והם כל שעה אלה ולא היו היורשין יכולין להאניעם
כמו המעות ואפילו היו יכולין להאניען כמו המעות אינן רשאין דכשרואין אותן ניכר לבל שזוא שלה וכן פירש ר"ח שהיו נמנים לה
ועדיין כשהיה כועס עליה אומר לה לכי אצל כתובתיך שנתמלה לה היה אומר לה שפעמים כשהיה דחוק למעות היה מפיסה ומלוה
לו והוא משלם לה אצל עשוי אינן נרשותה ולא היה נהנה מהם כלל התקינו שיהו מניחין אותם בבית חמיה והיתה עושה מהן
קלחות וכשהיה דחוק למעות ביומא היתה משאלת לו למשכנס ועדיין כיון שלא היה אלא ריות מועט כשכועס הרבה אומר לה טלי
כתובתיך וצאי עד שבא שמעון בן שטח ותיקן שיהיו כל נכסיו אחראין ולא היה מייחד לה כלום וקאמרת על כל נכסים שמה היה
קשה עליו והוא לא יחזיר מעות ולימני לה: **עב"ב** של נדושות גרשינן: שנתמין זו ענינים ומוליגין למערכתא וזוגמתו צפלק איזוה נשך
(כ"מ ע"ב דף ט:) ועל הענינים של ענינים כן נראה לרבינו חס:

הדרן ע"ך האשה

עושות אותה עבט של מ"ד. פ"י
מפני שהיתה מיוחדת ומובטח לו ה"י
קל בעיני להוציאה התקין שמעון בן שטח
שיכתוב כל נכסי אחראין לכתובה. פ"י
והוא לייחד לה מוטלטין לכתובה ומה
ששתינו לעיל כ"פ נערה לא כתב לה כל נכסי
דא"ל אחראין לכתובה חייב מפני שהיא חב"ד
בזו ב"ד של שמעון בן שטח וכו' ונשים נשואות
היו: [לא] יאמר לה ה"י כתובתך מונחת על
השולחן ואני' שכתב לה כל נכסי אחראין
לכתובה אסור לייחד לה מוטלטין כ"י שלא
הוא קלה בעיני להוציאה ע"כ ב"רש פרק קמא
ובמילתא:
הדרן ע"ך האשה שנפלו

ראשון אית לה מאתן ואי משני לית לה אלא מנה, דכי תקינו לה רבנן משני דוקא מנה דהא לדידיה בעולה נישאת לו ולא בתולה.

הכותב

דף פ"ג ע"א. אם כן למה כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך שאם מכרה ונתנה קיים. ואם תאמר ואי משום הא למאי איצטריך לאתנויי, והא ממילא נמי הכי דינא בנכסים שנפלו לה עד שלא נישאת ונישאת שאם מכרה ונתנה קיים למאי דסבירא ליה לתנא דמתניתין עד דאתו רבנן (לעיל ע"ה ב') וחזרו ונימנו שמכרה בטל, ותירץ הרמב"ן נר"ו דשמעין מינה דמסתלק הוא בכך אפילו מנכסים שיפלו לה לאחר שתנשא משום דסילוק בעלמא הוא ודבר שאינו ראוי לו עדיין אדם מתנה שלא יזכה בו כדאיתא בגמרא.

ומיהו בירושלמי (ה"א) לא משמע הכי דגרסינן התם רבי ירמיה בעא קומי רבי זעירא כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ונפלו לה אחר מכאן מהו ויש אדם מתנה על דבר שאינו ברשותו, ותירץ הוא נ"ר דהא דירושלמי בכותב לה משנישאת ושאלו אם אדם מסלק עצמו בלשון זה מאותן נכסים שאין לה עכשיו כשם שאדם מסלק עצמו בכך כשהיא ארוסה. ורבי זעירא שהשיב לו שאינו מתנה סבור דכיון שנישאת ידו כידה אף במה שעתיד לבא לידה אבל בעודה ארוסה תנאו קיים בכל הנכסים שיבואו לה בעולם, ואכתי אין ענין הירושלמי מתחוור לפי דבריו דהא משמע דמשום שאינו ברשותו הוא שאינו מסתלק בהיפך מה שאומר רבינו, דלפי דבריו במה שכבר נפלו לה לא מבעיא ליה דאינו מועיל ובשנפלו לאחר מכאן דוקא היתה שאלה ואין במשמעה של שאלה ששם נראה כן, ולתירץ קושייתנו אני אומר דנפקא מינה למכור לכתחילה דאילו באה לימלך אומרים לה אל תמכור והשתא לכתחילה יועצין אותה שתמכור ואריך.

גמרא מי לא תניא האומר לחבירו דין ודברים אין לי על שדה זו וכו'. ולא דמי לעבד דאמרין בריש פרק קמא דקידושין (ו' ב') ובשילהי פרק בתרא דגיטין (פ"ה ב') דאם אמר ליה אין לי עסק בך דקנה עצמו בן חורין וכדאמרין התם מאי אוננו אמר רב ששת שכתב לו לכשתכרח ממני אין לי עסק בך,

ויהיבין לאיתתא מדרבי נתן, הא קושיא ליתא דודאי אי אשכחן לרבי מאיר דסבירא ליה כבעל חוב דעלמא כרבי נתן אף בכתובה נמי הוה מחמיר תרי חומרי דמאי שנא כתובה דלא מחמירין בה, אלא הכא הכי קאמר דלא אשכחן הכא אמאן דנרמי האי ברייתא, דאי לרבי מאיר לא אשכחן ליה דאית ליה כרבי נתן בעלמא, ואי לרבי נתן לא אשכחן ליה בכתובה דלימא שתהא נגבית ממטלטלי, ואילו אשכחן תנא דאית ליה בעלמא כרבי נתן ואית ליה בכתובה כרבי מאיר ודאי מוקמינן הא ברייתא כוותיה אע"ג דתרי חומרי נינהו, הלכך לדידן דסבירא לן דמטלטלי משתעבדי לכתובה משום תקנתא דבתראי, וסבירא לן בעלמא נמי כרבי נתן מחמירין בה אפילו הוו מאה חומרי, ואין צריך לומר בשכתב לה מטלטלי אגב מקרקעי דליכא אלא מדרבי נתן בלחוד, וכן כתב הרמב"ן ז"ל.

דף פ"ב ע"א. לא קשיא הא דאמר ליה מעכשיו וכו'. הא דרב דימי דאמר אפילו עומדת באגם קנה בדאמר ליה מעכשיו, ולא דוקא עומדת באגם אלא אפילו עומדת ברשות הרבים כיון דאמר ליה מעכשיו ומשעת משיכה הוא דקני גופא ופירא לאחר שלשים יום, ואפילו עומדת בבית גנב קני לה כדאמרין בריש פרק המפקיד (ב"מ ל"ד א') נעשה כאומר לו לכשתגנב פרתי ותרצה ותשלמני הרי פרתי קנויה לך מעכשיו, ואגם דנקט הכא אורחא דמילתא נקט שדרך להעמידה באגם לרעות שם ולא להעמידה ברשות הרבים, והא דאמר רב נחמן בפרק הכותב (לקמן פ"ב ב') משוך פרה זו ולא תקנה לך אלא לאחר שלשים יום קנה, אם במעכשיו אמרה כרב דימי קיימא לן כוותיה ואי אפילו בלא מעכשיו לא קיימא לן כוותיה.

בעו מיניה מעולא ייבם ואחר כך חלק מהו, ואסיקנא כי אתא רבין אמר רבי שמעון בן לקיש בין ייבם ואחר כך חלק בין חלק ואחר כך ייבם לא עשה ולא כלום.

דף פ"ב ע"ב. ואי לית לה מראשון תקינו לה משני כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה. ואם תאמר כיון דלעולם אית לה כתובה מיניה מאי נפקא ליה מינה אי אית לה מראשון או מיניה, דהא איהו ירית נכסי אחוה ולעולם מיניה גביא, יש לומר נפקא מינה למכור נכסיו ואחר כך נשתדפו נכסי אחיו, דאינה יכולה לטרוף מן הלוקחות שלו דהא לא משתעבדי ליה, אי נמי למנה ומאתים דאי על נכסי

סוגיית הדף

ר"ה	שיטה	כתובות דף פ"ב ע"ב	מקובצת
רש"י מהדור"ק	דף פ"ב ע"ב: מצוה דרמא כו' מצות יבוס עבדה שהרי כנסה השתא כי גרשה. ואימא הכי נמי אכולה מלתא קאי. רש"י ז"ל במהדורא קמא.	מהם כלל אפ"ה אם ירצה לגרשה זוכה בכל שאר הנכסים. תלמידי רבינו יונה.	
ריטב"א	אמר קרא ולקחה לו לאשה לישנא יתירא הוא ולדרשא אתא. הויטב"א ז"ל.	גמרא: מאי וכן כלומר פשיטא דה"ה לאשתו. רש"י ז"ל במהדורא קמא. וכיוצא בזה פריך תלמודא בפרק חזקת הכתים גבי הא דתניא וכן האשה שהיא נושאת ונותנת בתוך הבית כו' מאי וכן ופי' רשב"ם מאי וכן דמשמע ואפילו האשה דינה כן ומאי רכותא איכא טפי דקתני וכן הכי הוה ליה למתני אשה שהיתה נושאת ונותנת כו' ודרך תנא לומר שני דברים שוין וזימנין דאמרי דצריכי תרווייהו אבל היכא דקתני וכן משמע דלא זו אף זו קתני. ע"כ.	
רש"י מהדור"ק	ואי לית לה מראשון כו' שלא הניח ראשון נכסי. רש"י במהדורא קמא.	מהו דתימא התם הוא דלא כתב לה דקנאי ודאקנינא דהא לית לה כתובה משני והוי חזיא דמייחד לה כתובתה לא סמכה דעתה אמאי דעתיד למקני ואי מרכסא כתובתה הלכך הויא איבה אבל אשתו דכתב לה דקנאי ודקנינא אימא לא איכפת לה אי מייחד לה כתובתה דסברה אי מרכסא הך דאמר איהו לקני נכסי אחרוני וגבינא מינייהו ולא בעיא למיגב בתרעומות דלקוחות הלכך לית לה איבה קמ"ל דאפ"ה לא יאמר לה וטעמא משום שלא יאמר לה טלי כתובתיך וצאי. רש"י במהדורא קמא. ובמהדורא בתרא קצר הרב ופירשו דבריו התוספות בענין אחר ולא נהירא.	
רש"י מהדור"ק	וצ"ת כיון דמיניה נמי אית לה מאי האי דשני לך בה מאיתתא אחריתי דעלמא ואיכא דאמרי דאי לית לה מראשון לית לה משני אלא מנה ולא נהירא ואיכא למימר דנפקא לן מינה היכא דזבן נכסי מקמי דכלו נכסי קמא ובתר הכי אשתדוף להו נכסי דקמא דלא נדרא עליה ושלא היה שעבודה אלא על נכסי הראשון א"ו דאלו אתי וזבין נכסי קמא אתיא ומפקא מיניהו כדקיי"ל בין יבם ואח"כ חלק בין חלק ואח"כ יבם לא עשה כלום. הרא"ה ז"ל.	והרא"ה ז"ל פי' וז"ל: מאי וכן מהו דתימא התם הוא דלא כתב לה דקנאי ודקנינא פי' דאלו במתני' תנן גבי יבמה דכתובתה על כל נכסי בעלה הראשון ולדברי ר"מ דקסבר מטלטלי משתעבדי לכתובה הניח אחיו מעות ילקח בהן קרקע ולכולי עלמא בפירות המחוברים לקרקע שהן כקרקע ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות ואלו בא ליטול מטלטלין או פירות אלו כדי כתובתה ואינו רוצה ליקח בהן קרקע ולאכול הפירות וליקח דמיהן ומניח על השלחן קאמר במתני' דלא ליעבד הכי ותנא דבאשתו נמי לא ליעבד הכי. ומהדרינן השתא דתרווייהו איצטריכו דאי תנא יבמה הוה אמינא התם הוא לא כתב לה דקנאי ודקנינא. כלומר שהרי הוא לא כתב לה כתובה ולא שיעבד לה נכסיו ובהא לא סמכא דעתה דמסתפאי דילמא מוכרי להו ותו לית לה כתובה ואף על גב דכי לית לה מראשון תקון לה רבנן משני אפשר דכיון דעיקר שעבודה על נכסי קמא לא סמכה דעתה אי נמי אפשר דזבין להו או שיאבד להו ביני ביני ופסדה לה לכתובתה לגמרי אבל אשתו דכתב לה דקנאי ודקנינא וכולהו נכסי משתעבדי לכתובתה אימא סמכה דעתה דמה איכפת לה אי מוכרי להו הני הא כולהו שאר נכסים אחראין לכתובתה קמ"ל דאפ"ה כיון דמייחד להו על השלחן לשמה לא סמכא דעתה והיינו עצה טובה דאמרינן לעיל דקמ"ל. וכי תימא ולמה ליה למית עליה מהאי טעמא תיפוק ליה משום תקנתא דשמעון בן שטח יש לומר דשמעון בן שטח לא תיקן שלא ליחד לה לכתובתה דהא לא אשכחן אלא שיהא כותב לה שיהו כל נכסיו אחראין לכתובתה ומשום דנהוג קמאי דלא כתבי לה הכי וכיון שלא היו כותבין לה שיעבוד נכסים היו צריכין כולן ליחד לכתובתה משום דלא תפסוד ונפקא מינה חורבה דכי קא מינצי בהדה אמר לה טלי כתובתיך וצאי. ואתא שמעון בן שטח ותקן שיהא כותב לה שיעבוד נכסיו ובתר הכי לא איצטריכו ליחודי לה כתובה ולא נהגו בכך אבל ודאי אם בא אחד ורצה לעשות כן רשאי ומתני' אחר תקנה לפום הכי קאמרינן דדוקא מהאי טעמא הוא דלא לעבד הא לאו הכי רשאי. והיינו דאמרינן לעיל בפרק אף על פי דאיכא מאן דאמר דעושין כתובת אשה מטלטלין בשקיבל עליו אחריות ובכולי תלמודא אמרינן דרשאי ליחד לה קרקע בכתובתה דמשום שמעון בן שטח ליכא כדפרישית. ומשום מתני' ליכא דהכא ליכא למיחש משום אבודי בקרקע וכן במטלטלין כשקיבל	
ריטב"א וריב"ש	והריטב"א כתב תקינו לה משני מנה דהא בעולה נשאת לו וכן הוור רבותי. ע"כ. ויש מי שכתב דמשני נמי יש לה מאתים דכל מה שיש לה מראשון תקינו לה משני. ריב"ש ז"ל.	והרא"ה ז"ל פי' וז"ל: מאי וכן מהו דתימא התם הוא דלא כתב לה דקנאי ודקנינא פי' דאלו במתני' תנן גבי יבמה דכתובתה על כל נכסי בעלה הראשון ולדברי ר"מ דקסבר מטלטלי משתעבדי לכתובה הניח אחיו מעות ילקח בהן קרקע ולכולי עלמא בפירות המחוברים לקרקע שהן כקרקע ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות ואלו בא ליטול מטלטלין או פירות אלו כדי כתובתה ואינו רוצה ליקח בהן קרקע ולאכול הפירות וליקח דמיהן ומניח על השלחן קאמר במתני' דלא ליעבד הכי ותנא דבאשתו נמי לא ליעבד הכי. ומהדרינן השתא דתרווייהו איצטריכו דאי תנא יבמה הוה אמינא התם הוא לא כתב לה דקנאי ודקנינא. כלומר שהרי הוא לא כתב לה כתובה ולא שיעבד לה נכסיו ובהא לא סמכא דעתה דמסתפאי דילמא מוכרי להו ותו לית לה כתובה ואף על גב דכי לית לה מראשון תקון לה רבנן משני אפשר דכיון דעיקר שעבודה על נכסי קמא לא סמכה דעתה אי נמי אפשר דזבין להו או שיאבד להו ביני ביני ופסדה לה לכתובתה לגמרי אבל אשתו דכתב לה דקנאי ודקנינא וכולהו נכסי משתעבדי לכתובתה אימא סמכה דעתה דמה איכפת לה אי מוכרי להו הני הא כולהו שאר נכסים אחראין לכתובתה קמ"ל דאפ"ה כיון דמייחד להו על השלחן לשמה לא סמכא דעתה והיינו עצה טובה דאמרינן לעיל דקמ"ל. וכי תימא ולמה ליה למית עליה מהאי טעמא תיפוק ליה משום תקנתא דשמעון בן שטח יש לומר דשמעון בן שטח לא תיקן שלא ליחד לה לכתובתה דהא לא אשכחן אלא שיהא כותב לה שיהו כל נכסיו אחראין לכתובתה ומשום דנהוג קמאי דלא כתבי לה הכי וכיון שלא היו כותבין לה שיעבוד נכסים היו צריכין כולן ליחד לכתובתה משום דלא תפסוד ונפקא מינה חורבה דכי קא מינצי בהדה אמר לה טלי כתובתיך וצאי. ואתא שמעון בן שטח ותקן שיהא כותב לה שיעבוד נכסיו ובתר הכי לא איצטריכו ליחודי לה כתובה ולא נהגו בכך אבל ודאי אם בא אחד ורצה לעשות כן רשאי ומתני' אחר תקנה לפום הכי קאמרינן דדוקא מהאי טעמא הוא דלא לעבד הא לאו הכי רשאי. והיינו דאמרינן לעיל בפרק אף על פי דאיכא מאן דאמר דעושין כתובת אשה מטלטלין בשקיבל עליו אחריות ובכולי תלמודא אמרינן דרשאי ליחד לה קרקע בכתובתה דמשום שמעון בן שטח ליכא כדפרישית. ומשום מתני' ליכא דהכא ליכא למיחש משום אבודי בקרקע וכן במטלטלין כשקיבל	
תלמידי רבינו יונה	ותלמידי רבינו יונה כתבו וז"ל: אי לית לה מראשון תקינו לה רבנן משני כלומר אף על פי שמן הדין אין שעבוד כתובתה אלא מן הנכסים שהניח המת אפ"ה היכא שלא הניח המת שיעור כתובתה דהיינו מנה מאתים תקינו לה רבנן משני כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה וי"א דלא שגא לא הניח בשעת מיתתה לא שגא הניח ונפסדו לו אח"כ לעולם תקנו חכמים דכיון דלית לה מראשון שיהיו לה משני כדי שלא תהיה קלה בעיניו להוציאה. ומורי הרב גר"ו כתב דדוקא בשלא הניח האח אבל היכא שהניח ונפסדו אינה גובה מן השני אלא שאסור לו להשהותה עד שיכתוב לה כתובה. והא דאמרינן דאי לית לה מראשון כו' דוקא עיקר כתובה אבל תוספת לית לה שיכול לומר אחי היה רוצה ליתן ואני איני רוצה ליתן ואפילו כתובה לית לה משני אלא כשיעור הראוי לה היכא שנשאת לאחר שאם יבם אותה מן האירוסין אית לה מאתים ואם מן הנשואין אין לה אלא מנה ע"כ. וכתב בגליון תוספות ואי לית לה מראשון תקינו לה משני לא ידע ר"י מנ"ל הך תקנתא ומיהו איכא ברייתא ביש מותרות דקאמר חסורי מחסרה והכי קתני כתובתה על נכסי בעלה הראשון ואית לה כו' אבל לא אתי שפיר דהא לא הווי ידעי הך ברייתא ואפילו הכי פשיטא להו התם הך תקנה. ע"כ.		
שיטה	מתניתין: לא יאמר לה ליבמתו הרי כתובתיך כו' ומשום עצה טובה דסתמא דאינש כי מייחד לאשתו כתובתה ודאי דעתיה למזבן נכסיה וסברה דילמא ליזבון כולהו נכסי דבעל ראשון ובין כך ובין כך אירכסה כתובתה שייחד לה ובעי למהדר עלייהו דלקוחות ולהוי להו ללקוחות תרעומות דברים וקא טעני לה הרי ייחד לך כתובתיך ולית ליכי למהדר עלן ומתוך כך הויה לה איבה כהדי ריבם ולא סמכה דעתה אנכסי דעתיד יבם למקני אלא כל נכסיו אחראין לכתובה משום טעמא דפרישנא דאי אשתדוף הני תגבה מאחריני כיון דלית לה כתובה משני.		
תלמידי רבינו יונה	גרשה אין לה אלא כתובתה איבמה קאי והא קמ"ל שאף על פי שכל הנכסים אחראין לכתובתה ואינו יכול למכור		

וצערי גדול בזה שלא ראיתי מי שעמד לפרש דבריהם כאילו מובנים ופשוטים לכל יודעי ספר ורק ממני הנבער מדעת נעלם פירושו עכ"ל.

התוס' לקמן פ"ד: כתבו באופן אחר דהא דמהני הכא תפיסה הוא משום דתפיסה בחיי היבם נחשב תפיסה מחיים. ותפיסה מחיים מורה ר"ע דמהני כמבואר שם. ואף שיש ראשונים דס"ל שרק בחוב מהני תפיסה מחיים ולא בכתובה היינו משום דלא ניתנה כתובה לגבות מחיים, והכא שכבר מת הבעל לא אמרין דלא ניתנה כתובה לגבות מחיים דיבם כאחר דמי כמבואר לעיל לכן כתובה כאן היא כתוב דעלמא דמהני בו תפיסה מחיים.

רש"י לעיל במשנה מפרש דמה שמבואר במשנה דמהני תפיסתה היינו כשתפסה מחיים דבעל. נמצא ג' פשטים בזה. א. לתוס' כאן מהני תפיסה לשיעבוד גם לאחר מיתה. ב. לתוס' לקמן תפיסה בחיי היבם נחשב כתפיסה מחיים. ג. לרש"י מדובר שתפסה בחיי הבעל.

עדיין יבומין הראשונים עליה. מבואר שהיה ה"א שגם אחרי יבום אינה ניתנת ע"י גט אלא צריכה חליצה. עיין בר"ן ובריב"א שלא היה ה"א שאינה צריכה גט וניתנת בחליצה לבד אלא ס"ד שצריכה גט וחליצה. דס"ד שאחרי היבום לא גרע מלפני יבום שאינה ניתנת אלא בחליצה אלא שנוסף גם הקנין שקנה ע"י היבום שזה מצריך גט. וא"כ ס"ד שמן התורה צריכה גם גט וגם חליצה.

שמגרשה בגט ומחזירה. כתבו התוס' בד"ה מהו דתימא שה"א היא רק שאם גירשה אינו יכול להחזירה אבל לא היה ה"א לאסור ביאה שניה דסברא הוא דלא אמר רחמנא ויבמה כדי לגרשה לאלתר. לכאורה היינו משום שאשת אח במקום יבום הותרה לכן ההתר הוא גם בביאה שניה שאין בה מצות יבום. ואעפ"כ ס"ד שאחרי גירושין יחזור האיסור למקומו. אמנם עיין בקו"ש באות רצ"ד שאבא שאול דס"ל שאם מתכוין שלא לשם מצוה עובר באיסור אשת אח ס"ל שאשת אח דחיה ולא הותרה כמו שכתב הקו"ש לעיל אות רמ"ט בשם שו"ת הרמב"ם ע"ש, ואעפ"כ גם לאבא שאול ההתר הוא גם בביאה שניה. ומוכח שמה שביאה שניה מותרת אין זה כגלל הותרה אלא גם אם האיסור אשת אח דחיה מ"מ בכלל הדחיה גם ביאה שניה כדי שלא יצטרך לגרש אחרי היבום.

דף פ"ב:

אשה הקנו לו מן השמים. כיון שלא לקחה מדעתו אלא מכח הזיקה ומצות יבום שעליו אין ליקוחין כאלה מחייבים כתובה. הר"ן והרמב"ן כתבו דלולא סברא זו היו לה שתי כתובות, אחת על נכסי בעלה הראשון מכח הנישואין שלו, ואחת על נכסי היבם מכח האישות שיש לו ע"י היבום. ובגלל הסברא של אשה הקנו לו מן השמים אין היבום מחייב כתובה ונשאר חיובו רק מכח הנישואין הראשונים וחיוב זה הוא על נכסי בעלה הראשון. מדברי השיטמ"ק נראה דס"ל שנחלקו הראשונים בזה. שכתחילה כתב בשם הרא"ה כדברי הראשונים הנ"ל ששאלת הגמ' היא שיהיו שתי חיובי כתובה, ואח"כ כתב בשם רש"י כמה"ק ששאלת הגמ' היא מ"ט כתובתה על נכסי בעלה הראשון ולא על נכסי שני. משמע דס"ל לרש"י אין השאלה שיהיו שני חיובים אלא אמאי אין השיעבוד של הכתובה על נכסי היבם.

ואי לית לה מראשון אית לה משני. יש לעיין אם הכונה שכדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה הטילו חיוב כתובה על היבם אע"פ שאשה הקנו לו מן השמים ומדינא אין נישואין אלו מחייבים כתובה או שהטילו את שיעבוד הכתובה של הבעל הראשון על נכסי היבם כדי שלא תהא קלה בעיניו

להוציאה. ונראה שנחלקו בזה הראשונים. שהראשונים כאן והתוס' לעיל פ"א. ד"ה הרוצה הקשו מה הנ"מ מהא דכתובתה על נכסי בעלה הראשון ולא על נכסי היבם הא אם אין לראשון היא גובה משל היבם. וכתבו התוס' דנ"מ שאם יש משעבדי משל הראשון גובים מהם אף שיש בני"ח של היבם. וכ"כ הרמב"ן כאן. עוד כתבו הרמב"ן הר"ן והרשב"א שהחיוב על נכסי היבם חל רק כשאין נכסים לראשון. ואם מכר הבעל נכסיו לפני שנשדפו נכסי הראשון לא מוציאים מהלקוחות שקנינם קדם לשיעבוד היבם.

ועוד כתבו הרמב"ן הרשב"א והריב"א שמהראשון יש לה מאתים ואם אין משל ראשון היא גובה מהיבם רק מנה ולא מאתים כיון שבשעת חיובו היא אינה בתולה. הרא"ה [הובא בשיטה] כתב על תירוץ זה ולא נהירא. מבואר דס"ל שגם מהיבם יש לה מאתים. וכן מפורש בשיטה בשם הריב"ש שיי"ח וס"ל שגם מהיבם יש לה מאתים. וכן נראה מדברי התוס' לעיל שלא תירצו תירוץ זה. ולכאורה פליגי בספק הנ"ל. שהסוברים שיש לה מנה ס"ל שהחיוב הוא על נישואי היבם. ואף שאשה הקנו לו מן השמים מ"מ כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה חייבו כתובה על נישואין אלו. והחולקים ס"ל דכיון שאשה הקנו לו מן השמים אין נישואי היבם מחייבים כתובה אלא כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה הטילו את השיעבוד של החיוב כתובה של הראשון על נכסי היבם. לכן יש לה מאתים שזה היה חיובו של הראשון.

ואין לתמוה למה יטילו שיעבוד של חוב של הראשון על נכסי השני שהתוס' כתבו לעיל פ"א: בד"ה ר"מ שגבית חיוב כתובה של הבעל מהיבם אינו נחשב כגביה מיוחד אלא כגביה מיניה דיבם במקום אחיו קאי. וכתב ע"ז החזו"א באבה"ע ס' קכ"ה סק"ג וז"ל ויותר נראה כונתם משום שהוא חייב בכתובתה מחמת עצמו שהרי היא אשתו, וגם האישות הוא המשך אישות דאחיו וחייב בכתובת אחיו לא מחמת יורש אלא מחמת בעל עצמו עכ"ל. הרי שהחיוב בכתובת אחיו הוא חיוב עצמי שלו שהוא עומד במקום אחיו. ואף שמעיקר הדין אין שיעבוד אלא על נכסי אחיו שהרי חיובו הוא מחמת שהוא במקום אחיו מ"מ כשאין נכסים לראשון שפיר י"ל שנכסי היבם משועבדים לחיוב של אחיו שהוא במקום אחיו קאי.

הא דאי לית לה מראשון יש לה מהיבם הוא כב' אופנים. רש"י ביבמות ל"ט. כתב אי לית לה מראשון היינו שאין לו נכסים. הרמב"ם בפכ"ב מאישות היד כתב יבמה שלא היתה לה כתובה או שמחלה כתובתה כשיכנסו היבם יכתוב לה כתובה. ומקורו מהא דאי לית לה מראשון כמו שכתב המ"מ שם. ובשו"ע הובאו ב' האופנים. כס' קס"ו סע' ד' הובא האופן שזכר ברש"י ובס' קס"ח סע' ח' הובא האופן של הרמב"ם. מה שנחבאר לעיל שיש להסתפק אם כשאין לה מהראשון יש לה מהיבם אם זה חיוב שלו או שיש שיעבוד על נכסיו לכתובת הבעל הראשון הוא רק באופן של רש"י אבל באופן של הרמב"ם פשוט שזה חיוב של היבם שהרי לא היה חיוב כתובה על הראשון שהרי היא מחלתו. ובאופן זה לכו"ע אין חיובו של היבם אלא מנה.

אך כל זה כשהיא מותרת לבעל אבל היכא שאין לה כתובה מבעלה מפני שהיא אסורה לו כגון שהיא שניה גם מהיבם אין לה כמבואר ביבמות פ"ה. ונפסק ברמב"ם בפ"ב מיבום הי"ז ובשו"ע ס' קס"ח סע' ט'. ועיין בקובה"ע ס' ל"ח בהשמטות לאות ט' שכתב שמה שאם אין לה מהראשון יש לה מהיבם הוא רק אם הראשון היה חייב ואין לו נכסים בזה היבם חייב את חיובו של הבעל הראשון, אבל אם הראשון לא נתחייב בכתובה אין לה גם משני שהחיוב שחייבו כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה הוא רק לענין שהיבם צריך לשלם

יבום חזר איפור אשת אה צמקומו. צפרק החולץ (לט.) וצקוף פרק האשה שנפלו (מטות פג:) ומימי לה מדכמי (דברים כה ה) ולקחה לו לאשה. כיון שלקחה הרי היא כששמו לכל דבר:

ג(א), ג(ב) ומה שאמר וכתובתה על נכסי בעלה הראשון ואם אין נכסים צראשון יש לה כתובה מנה משני וכו'. שם (ינמות לז.) וכמוט פ:) צמשה כנסה הרי היא כששמו לכל דבר וכלכ שמהא כמותה על נכסי צעלה הראשון. וצמרל (ינמות לו.) וכמוט פג:) מאי טעמא אשה הקנו לו מן השמים ואי ליה לה מראשון תקינו לה משני כדי שלא תהא קלה צעיניו להוציאה. ופירש רש"י אשה הקנו לו מן השמים. ולא שיעבר נכסיו לכמותה ויכול למוכרם בכל עת שירצה: ואי ליה לה מראשון. דלית ליה נכסי: ומה שאמר רבינו יש לה כתובה מנה

משני. פשוט הוא וכן כתב הרמב"ם צפרק כ"צ מהלכות אשוח (ה"ד ב): ומה שאמר אב"ל כל זמן שיש צראשון אפילו הן ביד צקוחות אין לה מנכסי שני ביום. המוספות (ינמות לו.) ד"ה אשה) הקשו אהא דאמרין מאי טעמא אשה הקנו לו מן השמים וא"מ מה מרוח צכן היצט כיון דאי ליה לה מראשון תקינו לה משני. וכי חימא שאס מנר הראשון נכסיו טרפס מלקוחות אע"פ שיש צני חורין לשני א"כ תהא קלה צעיניו להוציאה. ואומר ר"י דנפקא מינא שיכול היצט למכור שדומיו ואפילו אשתדוף שדומיו של מה לא טרפס ממשעבדי אי נמי נפקא מינא אס גירשה ואח"כ ג] אשתדוף שדומיו של מה דלא גצא מני חרי דשני. והר"ן (כמוט מ: ד"ה גמ' השני) כתב ד] אי נמי נפקא מינא לענין נדווא דאפילו ליכא נכסים (משני) [מראשון] ה] און לה על השני אלא עיקר כמותה אע"פ שהוציא נכסים משל אחיו שהיו מספקים לנדונימה. עד כאן (א). ורבינו כתב כתיובל קמא דמוספות ולא חש לחששא דתהא קלה צעיניו להוציאה ולא ידעמי למה. ועיין צצרינו ירוחס (משנים נ"ג ח"י ריש פמ.) ז]:

דרכי משה

קסח (א) ועיין בדברי הר"ן פרק האשה שנפלו (דף תקי"א ע"ב) (פ: ד"ה גמ' השני). ועוד כתב הר"ן פרק נערה שנתפתחה (דף ת"פ) (שם כ. ד"ה בת יבמה) דאם היה ליבם בנות עם היבמה אם כתובתה על נכסי בעלה הראשון אין בנותיה נוונות מן האחים ואם לא היו נכסים לראשון דכתובתה על נכסי בעלה השני נוונות מן

פרישה

הרי היא כששמו לכל דבר: (ג) ולא אמרינן כיון וכו'. קאי על "וליהמיה": (ג) וכתובתה על נכסי בעלה הראשון. (עיין לעיל סימן קס"ו. מנמות פסס) מאי טעמא אשה הקנו לו מן השמים. גמרא. וממלא ש לה מאחים ואם נשמדפו השדות נשמדפו לה:

דרישה

קסח ג] (אפילו הן ביד הלקוחות אין לה מנכסי שני ביום. יש להקשות דאם כן תהא קלה צעיניו להוציאה. וכן כתבו התוספות. גם הבית יוסף כתב חה לשונן ורבינו לא חש לחששא דתהא קלה צעיניו להוציאה ולא ידעמי למה עכ"ל. כתונת פסס):

הגהות והערות

קסח א] עיי"ש (ח: בתור"ה יבמה, דדרשה זו דורשים מה"א דריבמה, ומירבם דרשינן דעדין יבומין הראשונים עליה לגבי יבם ואח"כ נולד שאטורה על הנולד באיטור אשת אח שלא היה בעולמו. עיין בגמרא יש ע"ב: ב] אטנב בשטמ"ק לכתובות (פכ:) הביא מדברי הריב"ש. ה"ל, ויש מי שכתב דמשני נמי יש לה מאחים דכל מה שיש לה מראשון תקינו לה משני. ע"כ. ועיי"ש בדברי הרא"ה נראה שס"ל כן דמשני נמי יש לה מאחים. ועיין חווא"א אבהע"ז סימן קלה לתורה האשה שנפלו סק"ב: אפילו כי אשתדוף לבתר הכי. אלא דמכל מקום הוא חייב לכתוב לה דאטור לשהות עם אשתו בלא כתובה. ועיין ב"ש סק"ב: ד] עיי"ש בר"ן שפבאר שאשה הקנו לו מן השמים הוא טעם מדוע אינו חייב כתובה נוספת [כהרא"ה בשטמ"ק כתובות שם ולא כהתוספות שנראה שביארו כרש"י מהדר"ק שם שהוא טעם מדוע אין גם נכסי משועבדים לכתובת הראשון]. אלא שמי"מ הקשה רמה המשמעות בזה שאין כתובתה על נכסי שני כיון שחמדי תגבה ממנו, דביש נכסים מהראשון גובה מהשני שזכה בנכסי ראשון וכלית נכסים ג"כ גובה ממנו. ועיין בחרי"ע על גיליון דברי התוספות יבמות שם שמביא ביאור השר כהרא"ה והר"ן. ונראה מדבריהם שלפניו אין כבר מקום לקושיית התוספות והר"ן דכל מה שכתוב דכתובתה על נכסי בעלה הראשון הוא רק לשלול שהשני אינו חייב כתובה נוספת ולא שנכסיו אינם משועבדים לכתובת הראשון: ה] כן הוא

סוגיית הדרף

תסב

בית חדש

אבן העזר קסח הלכות יבום וחליצה

בית יוסף

גירשה והחזירה וכו' עד סוף הסימן [הסעיף]. הכל נפרק ב גירשה והחזירה קודם שפרע לה כתובתה דינה כדין האשה שנפלו (דף פ"ב:). וכמו הר"ן (מ. ד"ה פ"ג) דקשה וכו' מוב זה שחייב לאחיו עדיף טפי משאם מכרו לה דאם חזר ומחלו ממול אחת וכו'. משנה (פ:) וגמרא (פנ:): בקוף פרק האשה שנפלו. והכל נמי לימחול לנפשיה. דאין לחייבו לשלמו מדינא דגרמי כיון דאין אדם תפסה האלמנה מנכסי צנלה נמצא נכסין ל"ג (קלט: ד"ה ד"ה כוונתו להיק אלף כדי לפטור עצמו וכלעיל נכסין ק"ה ונחשן משפט סימן ס"ו (פ"ד). ונמדדתי סוף פרק האשה שנפלו (מי ר"ל) מירן דכיון שנשמע מקודם לכתובה אלפי שיעבד ולא מני מחיל דכל היכא דנז לאחריס לא מני מחיל מדרי נמן עיין שם: והראב"ד כתב בזה. כלומר זה שחייב לאחיו. וטעם מחלוקת זו הביא בית יוסף עיין שם:

כלום: ב גירשה והחזירה קודם שפרע לה כתובתה דינה כאשה אחרת שגירשה והחזירה שאין לה אלא כתובה אחת שהמגרש אשתו והחזירה (ד) על דעת כתובתה הראשונה הוא מחזירה (כתובות פט:): ג(ב) וכיון שכתובתה על נכסי המת (ה) אין היבם רשאי למכור כלום מנכסי אחיו אלא יהיו כולם קיימין לשעבוד כתובתה [א] ואם מכר או נתן מהם מעכשיו ט בטלים לא שנא אם מכר או נתן קודם יבום או אחרי יבום: ה (ה) ואפילו אם הניח מטלטלין כגון מעות או פירות תלושין ימכרו וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות והגוף יהיה קיים לשעבוד כתובתה. ואפילו היה הוא חייב לאחיו מנה לא יאמר הואיל ואני יורשו אחיזק כמה שבידי אלא מוציאין אותו מידו וילקח בהם קרקע והוא אוכל פירות. (ו) והראב"ד כתב בזה שאין

שעשה זה שהמנה עמו לתלוך לו וקנו מידו הרי הוא כמוכר. ומסיק התם דבין יבם ואח"כ חלק בין חלק ואח"כ יבם לא עשה כלום. וכן פסק הרמב"ם ז"ל נפרק כ"ב מהלכות אישות (ה"ב). וכתבו החוספוט (שס). הר"ה שימכור נכסי אחיו לפי שאינו יכול למכור ומכרן בטל לאלתר אפילו קודם שפוצל לדי גביה דהממירו חכמים ביצמה לפי שלא כתב לה כל נכסי אחיזקין לכתובתך לך תקנו שאינו יכול למכור כלל שלא תטעך לחזור ולטרוד מהלקוחות ואפילו ישאיר לה כנגד כתובה אינו רשאי למכור השאר דחיישין שמה יאמרו או ישמדפו השדות שישאיר עכ"ל ח:

ה(א) ומה שאמר ואפילו אם הניח מטלטלין כגון מעות או פירות תלושין ימכרו וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות וכו'. משנה שם (פ:). ופירש רש"י דקסבר מטלטלי משמעדי לכתובה (שם פ"ב): ומה שאמר ואפילו אם הוא חייב לאחיו מנה לא יאמר הואיל ואני יורשו אחיזק כמה שבידי אלא מוציאין אותו מידו וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות. גרימא שם (פ"ב): ואמר רב נחמן עלה זו אינה משנה מאי טעמא אלימא משום דהוה ליה מטלטלי ומטלטלי לכתובה לא משמעדי דילמא רבי מאיר היא דאמר מטלטלי משמעדי לכתובה ואלא משום דאמר לה לאו בעל דברים דדיי את דילמא רבי נתן היא דאמר מנין לנושה בתירו מנה ותיבירו מנין שמוציאין מנה ונותנין לה שנאמר (נמדב ה ז) ונתן לאשר אשם לו לא אשכחן מנה דמחמיר מרי חומרי נכמיה. והר"ף (מ). הביא גרימא זו וכמו עליה הא מהמיתא רבי מאיר היא דאמר מטלטלי משמעדי לכתובה ואף על גב דלית הלכתא כותיה כיון דתקיטו רבנן השתא למיגבא כמותה ממטלטלי עבדין כותיה. וכתב הראב"ש (סי יג) תמה הראב"ד (השגות על הר"ף שם) אף הביא הר"ף ז"ל גרימא זו לפסק הלכה הא אמרינן דזו אינה משנה ולא עבדין מרי חומרי נכמיה ואי משום דתקיטו רבנן בתירא דכתובה גבי ממטלטלי מי עדיפא תקנתא דבתירא ממילתא דרבי מאיר דאמר מטלטלי משמעדי לכתובה

פרישה
(ד) על דעת כתובתה הראשונה הוא מחזירה. למה לומר וכמוכה על נכסי צנלה הראשון אם לא שימנה כמו שנמצא בסמוך (סי): (ה) ואפילו אם הניח מטלטלין וכו'. אימי חמון הוא שפקטו הגאונים שהמנה נכסי ממטלטלין: (ו) והראב"ד כתב בזה. למה לומר אם הוא חייב לאחיו לאחיו מנה ותיבירו מנין שמוציאין אותו מידו ומכרו מנה ונותנין לה שנאמר (נמדב ה ז) ונתן לאשר אשם לו לא אשכחן מנה דמחמיר מרי חומרי נכמיה. והר"ף (מ). הביא גרימא זו וכמו עליה הא מהמיתא רבי מאיר היא דאמר מטלטלי משמעדי לכתובה ואף על גב דלית הלכתא כותיה כיון דתקיטו רבנן השתא למיגבא כמותה ממטלטלי עבדין כותיה. וכתב הראב"ש (סי יג) תמה הראב"ד (השגות על הר"ף שם) אף הביא הר"ף ז"ל גרימא זו לפסק הלכה הא אמרינן דזו אינה משנה ולא עבדין מרי חומרי נכמיה ואי משום דתקיטו רבנן בתירא דכתובה גבי ממטלטלי מי עדיפא תקנתא דבתירא ממילתא דרבי מאיר דאמר מטלטלי משמעדי לכתובה

דרישה
ה(ה) אין [הבעל] [היבם] יבום למכור כלום וכו'. זה לשון התוספות ומכרן בטל לאלתר אפילו קודם שכתבו לדי גבייה דהחמירו חכמים ביבמה לפי שלא כתב לה כל נכסי אחראין לכתובתך לך תקנו שלא יכול למכור כלל שלא חצטרך לחזור ולטרוד מהלקוחות ואפילו ישאיר לה כנגד כתובתה אינו רשאי למכור השאר דחיישין שמה יאמרו או ישמדפו השדות שישאיר עכ"ל ואפילו אם ירצה (הבעל) [היבם] לכתוב לה אחריות על נכסיו אפילו

הגהות מתוספות יום טוב
קסח [א] ואם מכר או נתן מהם מעכשיו בפלים. ולא במסקנת הרא"ש לעיל סימן צ' (קל"ב): בנכסי אשתו. ריש לחלק:
הגהות והערות
ח [וכן כתב שם רש"י ד"ה מגרשה בגט. ולפי"ז צ"ע לכאורה מש"כ רש"י (יבמות לט). ד"ה מן השמים, ולא שיעבד נכסיו לכתובתה ויכול למוכרן בכל עת שירצה. ע"כ. דמשמע שהיתר היבם למכור נכסיו עצמו הוא משום שלא שיעבד, ואם היה משעבד לא היה יכול למכור אף נכסיו עצמו. ואולי יש ליישב דברי רש"י ביבמות לפי הטעם הראשון הנוכח בכתובת הרשב"א שבי"ד לקמן סעיף ג(ג): ט בכת"י, מעשיו בטלן:]

קפח הערות דף פא ע"ב וביאורים

דף פא ע"ב

תרפ"ו הו"א"ל ואני יורש החזקתי, וצתו' כאן וכן צתו' לעיל י"ט א' מצואר דהיינו דירוש מנח היבוס, ולכאורה כיון דמלוה הוי ראוי בצכור ה"ג ביבוס, אלא דהוי מלוה שעמו, מ"מ הוי ספק ראוי וקיי"ל ב"ב קכ"ו א' דפלגי.

תרפ"ח תוד"ה ר"מ וכו' דיכולה לגבות ממטלטלי דמת שזכה בהן היבוס. ע"י מש"כ צאת הבאה.

תרפ"ט יבמות ל"ט ע"א, ואי לית לה מראשון תקינו לה משני. ברמז"ס פכ"ב מהל' אשות הי"ד כ' שכתובה מן השני רק מנה, וכ"כ הטור ושו"ע סי' קס"ח, וכ"כ הרמב"ן (הנדפס בחי' הרשב"א) בכתובות פ"ב ע"ב, והריטב"א ותלמידי ר' יונה בשמ"ק שם. וטעמם פשוט, דהא אלל השני כבר הויא אלמנה, אלל הרא"ה והריב"ש שהוצאו דבריהם בשמ"ק שם כ' דכתובה מן השני ג"כ מאתים, וטעמם נראה דס"ל דמה"ט דאשה הקנו לו מן השמים, אין נשואי היבוס מחייבין אותו בכתובה, ולכן גם צלית לה מראשון אי אפשר להטיל עליו חיוב כתובה, והא דתקנו לה משני, הוא רק שחייבוהו לפרוע חיוב הכתובה שיש לה על הראשון, ולכן גובה ממנו מאתים.

ובתוד"ה אשה וכו' כתבו שאם מכר הראשון נכסיו, גובה מבנ"ח לשני, דאל"כ תהא קלה צעינו להו"א, והטור צסי' קס"ח כ' דככה"ג אינה יכולה לגבות מן הב', כיון

שצוריס דמעוברת ומינקת אינה גובה כתובה עד שיעברו כ"ד חדש, כיון שאסורה לינשא לא קרינן בה לכשתנשאי לאחר וכו' וכתב הרי"א דלפי זה כל אלמנה א"י לגבות כתובה תוך ג' חדשים כיון שאסורה לינשא משום הבחנה, ועי' באבני מלואים סי' ל"ג ס"ק ג' שהביא רא"י להפך מהא דנפל הבית עליו ועל אשתו וכו' ב"ש אומרים יחלוקו וכו' וקאי ג"כ אכתובה, עיי"ש, אמנם הרשב"ס שם ב"ב קנ"ח א' צפי' המשנה כתב שיש מפרשים דאכתובה לא פליגי ב"ש, עיי"ש, ולכאו' אינו מובן טעם מפרשים אלו, אכן לשי' הגאונים שבירא"ו הדבר מוכרח כדי ליישב קושית האבני מלואים.

תרפ"ח יבמות ל"ח ב', צהא שכתב רש"י מהגמ' בכתובות דאע"ג שלא ניתנה כתובה ליגבות מחיים דיבוס, אפ"ה חייב יבס צקבורתה דמינה קירית כתובה, (ואינו מובן), אולי ביאור הדבר, שאם לא היתה זקוקה לו היתה גובה כתובה מיד שמת צעלה, ורק משום שהזקקה ליבוס, מש"ה אינה גובה, נמנע שמה שזכה היבוס בכתובה, הוא מנח אישות דידה שהזקקה לו, והוי ריוח הצא לו מחמתה דידה, וי"ע. ועי' תו' כתובות פ' ע"ב ד"ה יורשי.

תרפ"ו בתו' כתובות פ"א כ' דאפי' לית לה מהא' אלל משעבדי אין לה מהב'. והקשה החזו"א שם, דהא תהא קלה.

וי"ל דמצינו במוכרת לצעלה ועוד, שלא תיקנו לה חכמים, ומשום שלא תהא קלה, חייב לכתוב לה מענמו, וה"נ לא תיקנו, כיון שיש לה חיוב כתובה על נכסי הא'.

הערות דף פא ע"ב וביאורים קפמ

יונה דס"ל דמן הב' כתובתה מנה, א"כ החיוב הוא מחמת הנשואין של הב', מש"ה תלוי החיוב רק בשעת הנשואין, ואם לא נתחייב אז אין מתחייב אח"כ, אבל להרא"ה לשי' דכתובתה מאתים א"כ השעבוד לפרוע חוב הכתובה של הראשון, ומש"ה אין תלוי בשעת הנשואין של השני.

ולכאוי' י"ל לפי הג"ל בשיטת התוס' והראשונים דהיבס מתחייב בחיוב כתובת המת, דגם באית לה מראשון דאז כתובתה רק על נכסי בעלה הראשון, מ"מ איכא חיוב כתובה גם על השני, אלא שאין חיוב לשלם מנכסיו, רק החיוב לשלם מנכסי המת, והרי זה כעין אפותיקי מפורש, שאי אפשר לגבות משאר נכסים, וזוה א"ש מה שכתבו התוס' בכתובת פ"א ע"ב ד"ה ר"מ וכו' דיכולה לגבות ממטלטלי דמת שזכה בהן היבס, ול"ה כמו מטלטלי דיתמי, דהוי כמו מיני', וכן א"ש ג"כ מה שכתבו התוס' שם פ"ד ע"ב ד"ה ולר"ע וכו' דבחי' היבס מהני תפיסה, (ועי' בחזו"א אה"ע סי' קכ"ה ס"ק י"ג).

ובזוה א"ש מה דלכאוי' ק' היכא דאית לה מראשון, א"כ נמנא משהה אשתו בלא כתובה שהרי לית לה משני, ואע"ג דאין קלה בעיניו להוסיף, משום דאז חגבה ממנו, נכסי הראשון שהם עכשיו שלו, הרי כ' התוס' בב"ק דף פ"ט ד"ה כל לגבי בעלה וכו' דמה שאין קלה בעיניו להוסיף מחמת חוב אחר שאינו בשם כתובה, חשיב משהה בלא כתובה, עיי"ש. ועי' בספר חי' ר"ש (היימן). (ועיין מש"כ עוד צענין זה ביצמות ל"ט ע"א).

שיש לה לגבות מן הלקוחות. ולכאוי' הטור לשיטתו דס"ל שכתובתה מן השני מנה, ולפ"ז אי נימא דבכה"ג תקנו לה משני נמנא שיש לה לגבות שתי כתובות, ותגבה מאתים מכח הא' ומנה מכח הב', וס"ל להטור דלא תקנו חכמים שתי כתובות לאשה אחת, באותן הנשואין, שהרי היבס במקום בעל קאי, דמה"ט לא ניתנה כתובה ליגבות מחיים דיבס, כמו שכתב רש"י לעיל דף ל"ח ע"ב, אבל התו' י"ל דסברי דכתובה מן השני ג"כ מאתים, ומשום דנתחייב בכתובת הראשון, וא"כ אינה יכולה לגבות רק מאתים מבג"ח דשני, כמו שכתב בחזו"א אה"ע סי' קל"ה פ' האשה שנפלו, ואין יכולה לגבות מהלקוחות, כיון דיש בג"ח, (ועי' בספר חי' ר"ש להגר"ש היימן ז"ל נדפס בכנס"י וילנא תרצ"ו ח"א).

עוד כתבו שם בחו' שאם מכר היבס נכסיו, ואח"כ אשתדוף של מת אין יכולה לגבות מן הלקוחות, ומשמע דוקא משום שמכר קודם דאשתדוף, דאכתי אית לה מראשון, אבל אם אשתדוף ומכר אח"כ גובה מהלקוחות, ומשום דמיד דאשתדוף נתחייב היבס, ואע"ג דבשעה שכנסה היבס לא נשתעבד משתעבד אח"כ (וכ"כ ב"ש סי' קס"ח ס"ק ב'), וכ"כ ג"כ הרא"ה בשמ"ק שם, ובשם תלמידי ר' יונה כ' שם דאשתדוף אין לה שעבוד על השני, עיי"ש, וכ"כ שם בשם רש"י צמח"ד"ק, ועוד נחלקו שם הרא"ה והר"י יונה, דלהרא"ה כתובתה מן הב' מאתים, ולהר"י יונה מנה, ולכאוי' פלוגתתם באשתדוף, הוא לשיטתם, דלהר'

☆ ☆ ☆

לעולם גובים ממנו, וע"ז שאל דנפק"מ טובא אי החיוב מנה או מאתיים.

והנה למבואר דשאלת התוס' דמאי נפק"מ במה שתקנו שכתובתה על נכסי בעלה הראשון ולא על היבם, אבל ודאי שהצד שיהא על היבם חיוב זה לא בתורת חיוב עצמי שלו, אלא בתורת החיוב של המת וכמש"כ, דכיון זכה באישות שלו הרי כל חיוב שמתילד מחמת הך אישות מחייב גם את היבם, ומכיון שכן ברור דהחיוב שיהא על היבם יהא מאתיים כמו שנתחייב המת ולא יהא חייב רק מנה, כי החיוב לא מצדו דע"ז אמרו בגמ' דאשה הקנו לו משמים ולא משום תקנה הוא אלא דאישות של יבום לא מחייב כתובה וכמש"כ, רק דאתינן למידן דיהא החיוב על היבם לשלם כל המאתיים שמחמת החיוב של המת, ע"ז שאלו תוס' מאי נפק"מ.

עוד בראשונים אי כתובת יבמה הוא מחיובא דיבם או של המת

זו. ובאמת מצינו כזאת מחלוקת ראשונים בשטמ"ק בכתובות פב. בהא דאי לית ליה מראשון תקנו רבנן משני אי אז החיוב הוא רק מנה דאצלו היא בעולה, או דיש לה מאתיים ומשום דכל מה שיש לה מראשון תקנו לה משני. וצל"ב הדעה דחייב ליתן מאתיים הרי באמת אצלו היא בעולה, אכן לאמור לכאורה כ"ה מתבאר מתו"ד התוס', אלולי שנדחוק כהרעק"א דקושיית התוס' באופן שדהיתה אלמנה כנשאת לאחיו, והביאור בזה כמש"כ דאותו חיוב שנתחייב המת מהך אישות נעתק אל היבם, דהרי מטעם זה היה צריך

להתחייב מנכסיו, ותקנו שלא יגבה, ואכן בדלית לה מראשון תקנו משני להעמיד את אותו חיוב של הראשון. (ואכן אמרו בגמ' דהטעם כדי שלא תהא קלה בעיניו, אבל גדר החיוב הוא מחמת לתא דאישות הראשון, דמצד אישות שלו י"ל דלעולם ל"ש לחייב משום דאשה הקנו לו משמים). **ונראה** שגם הראשונים דפליגי וס"ל דכשאין לה מראשון כותב השני מנה וכן מפורש ברמב"ם (אישות פכ"ב הי"ד) וז"ל יבמה שלא היתה לה כתובה או שמחלה כתובתה זכה בנכסי אחיו ומוכר ונותן כחפצו, וכשיכנוס את יבמתו יכתוב לה כתובה מאה ויהיו כל נכסיו אחראין לכתובתה כשאר כל הנשים שיש להן כתובה. מבואר בפירוש דבדלית לה תקנו משני מנה.

ונראה דגם דעות אלו מודו דלפי שאלת הגמ' דתגבה הכתובה מנכסיו שלו בתורת חיוב כתובה של המת, אז היה החיוב מאתיים וכמש"כ בדעת התוס', רק דס"ל דלאחר דמשני הגמ' אשה הקנו לו משמים שזה טעם שלא יתחייב מחמת אישות הראשון, א"כ שוב לא שייך כלל החיוב מצד המת, וא"כ גם בדלית ליה שתקנו משני אין הפירוש דהוי אותו חיוב מחמת הראשון, אלא שאז ישנו חיוב חדש מצד שלא תהא קלה בעיניו להוציאה, ובזה ודאי החיוב הוא רק מנה כדין כל בעולה. **והיה** י"ל דהמחלוקת אי בדלית לה מראשון יש לה מנה או מאתיים, אזיל לשיטתם במה שנחלקו התוס' והרמב"ם מה הפירוש 'לית לה', דהא בתוס' מבואר דהוא גם כשנשתדף נכסי

לגבות מצד הראשון, אבל התוס' בסוגיין ס"ל דהא דתקנו שלא תהא קלה בעיניו זהו תקנה מחודשת לחיוב כתובה עצמי מצד היבם, וממילא גם כאשר יש מקום גביה מחמת חיוב הראשון, אבל כל כמה שיש חשש דקלה בעיניו להוציאה תקנו שיהא לה גם משני.

א"א דלכאורה זה סותר למשנ"ת בדעת התוס' דחיובו של היבם זהו אותו חיוב של המת ולכן לפי שאלת התוס' היה מתחייב מאתיים ולא מנה, אולם באמת זה ל"ק, דאכן לפום שאלת הגמ' דהיה חייב כתובה היבם זה היה אותו חיוב של המת והיה חייב מאתיים, אבל למאי דמסקינן דאין לחייב כלל היבם משום דאשה הקנו לו משמים שוב אין לחייבו בתורת חיוב של המת, וע"כ גם לדעת התוס' בדלית לה הוי זה חיוב מחודש שלא תהא קלה בעיניו ולא בתורת קיום לחובת היבם, ולהכי כל שלמעשה יש חשש קלה בעיניו יש חיוב כתובה.

האמנם דצ"ע בזה, דהנה לקמן דף פה. איתא שאם היתה היבמה שניה לבעל, אפילו מיבם אין לה, וכן פסק הרמב"ם פ"ב יב"ח הי"ז, דיבמה שהיתה שניה לבעל אין לה כתובה גם מהיבם, וכבר נתקשו בזה דהלא מ"מ איתא לטעם דשלא תהא קלה בעיניו להוציאה, ולכאורה מוכח מזה דהחיוב של היבם גם בדלית לה ל"ה זה חיוב עצמי אלא הוא חיובו של המת, וממילא כאשר למת הך אישות לא חייב כתובה לפי שהיתה שניה כלפיו הרי ממנו לא חייב, דמצדו ליכא כלל חיוב דאשה הקנו לו משמים, וצ"ב

הראשון, אבל לשון הרמב"ם הוא שלא היה לה או שמחלה, ולא כתב אי אין נכסים לגבות. ומעתה י"ל דהתוס' דס"ל דלית לה הפירוש שהיה לחיוב כתובה דראשון במלואו רק של"ה אפשרות גביה, שפיר י"ל דגדר החיוב של השני היינו להעמיד את חובת המת, דהרי נתחייב רק שאין אפשרות גביה ומשו"ה חיובו הוא מאתיים כמו אצל המת, אבל הרמב"ם הלא כתב דלית לה היינו שלא היה כלל חיוב או שמחלה, נמצא שלא שייך לומר שהחיוב של היבם היינו בתורת קיום לחובת המת שהרי ליכא כלל חיוב מהראשון, ובע"כ דבדלית לה היינו חיוב כתובה חדש שלא תהא קלה בעיניו להוציאה ולזה ודאי החיוב הוא רק מנה.

והנה התוס' כתבו בקושייתם שא"א לומר שמרויח באופן שמכר הראשון נכסיו דטרפא מלקוחות אע"פ שיש בני חורין לשני דא"כ תהא קלה בעיניו להוציאה, והיינו דחידשו התוס' דגם כשיש אפשרות לגבות מהשני רק דהוי אצל הלקוחות מ"מ כיון שיש חשש דקלה בעיניו אצל השני חייב הוא בכתובה, ואכן התוס' בכתובות פא. ד"ה הרוצה פליג ע"ז ותירצו כך שאלת התוס' דנפק"מ באופן שיש לראשון במשועבדים דאז לא גובה משני.

והיה מקום לבאר דפלוגתתם בהנ"ל, אי חובת היבם בדלית לה אי זה אותו חיוב של המת דעליו להעמיד חיוב של הך אישות שנתחייב היבם, וממילא י"ל דכל כמה שיש אפשרות גביה מצד הראשון אצל המשועבדים, לא שייך לחייב את היבם שהרי איתא לגמרי מקום

צפנת פענח המבואר

על נכסי בעלה הראשון – לית לה, או דילמא כיון דכי לית לה מראשון תקינו לה רבנן משני וסלקא בתיקו כו' ע"ש.

ועוד חילוק בין אשה ליבמה, שהאשה עולה עמו ואינה יורדת, שאם כבודו גדול מכבודה חייב לפרנסה לפי כבודו, אבל היבמה כיון שלא הוא לקחה אלא הקנו לו מן השמים ולא התחייב ושיעבד עצמו כו', לכן חייב לפרנסה רק כראוי לה ולא לפי כבודו.

וכ"כ רבינו בתשובה להגר"י לנדא ביגדיל תורה חב"ד שנה ז' נ – ג"ה:

ובאמת גבי יבמה אחר יבום אין לה הגדרים והחיוכים של תנאי כתובה כמו לכל אשה שבעלה מתחייב ומשעבד נכסיו למזונותיה, אלא רק מחמת חוב תורה שארה לא יגרע – כיון דאשה הקנו לו מן השמים כמבואר ביבמות ל"ט וכתובות פ"ב וכ"מ. ולכך בכתובת יבמין כתוב ביבמות דף נ"ב רק לזונך ולפרנסתך כראוי – שטר כתובת יבמין כיצד? כתב לה: אנא פלוני בר פלוני קבילית ית פלונית יבמתי עלי לזון ולפרנסה כראוי, ולא בכלל עולה ואינה יורדת, דהוא לא לקחה כלל, רק ממילא.

וכן מבואר בירושלמי כתובות פ"ד דליכא בזה מוציא שם רע דלא אמרינן לקחתי ה"ד:

"את האשה הזאת לקחתי ואקרב אליה", פרט ליעודין, פרט לשומרת יבם כו'.

וכן ביעוד מבואר בן בירושלמי שם פרט ליעודין שלא הוא לקחה אלא מהשמים כו', ומ"מ חייב לפרנסה שהרי עליה אמרה תורה – שארה לא יגרע, דזה זכות התורה וגזירת מלך.

וכ"כ רש"י כתובות דף נ"ח ע"א – ד"ה והאי קנין אחיו הוא, וכי מיית פקע ליה קנינו, אבל כנסה הרי היא אשתו לכל דבר, והכתוב קראה אשתו – דמה דלאחר יבום אוכלת בתרומה לא מחמת קנין [רק מחמת שהיא אשתו], ועיין בתוס' כתובות דף נ"ג ע"ב ע"ש בזה. ע"כ העתקתי משם.

הלכה י"ד:

יבמה שלא היתה לה כתובה או שמחלה כתובתה זכה בנכסי אחיו ומוכר ונותן כחפצו, וכשיכנוס את יבמתו יכתוב לה כתובה מאה ויהיו כל נכסיו אחראין לכתובתה כשאר כל הנשים שיש להן כתובה.

יבמה שלא היתה לה כתובה כו', הנה עיין ביבמות דפ"ה ע"א גבי הכך בעיא

הלכות אישות

תיז

דשניה לבעל ולא שניה ליבם – בעו מיניה בני בירי מרב ששת: שניה לבעל ולא שניה ליבם, יש לה כתובה מיבם או לא? כיון דאמר מר: כתובתה על נכסי בעלה הראשון, לית לה, או דלמא כיון דאילו לית לה מראשון תקינו לה רבנן משני, אית לה? – מוכח דהאיבעיא דשם הוא אם מה שאין לה כתובה מנכסי בעלה הראשון, צריך שיתן לה היבם – הוא רק שצריך שישלם מה שבעלה הראשון היה חייב, או שהוא חיוב חדש.

והנה לפי מה שפסקו – כתובתה על נכסי בעלה הראשון, ואי לית לה מראשון תקינו לה משני, ואם היתה שניה לבעל – אפי' מיבם אין לה. – הוה רק כמו שצריך ליתן לה מה שהיה חייב בעלה הראשון. ויהיה נ"מ לגבי ארוסה, אם נתאלמנה מן האירוסין ואח"כ יבמה, אם צריך ליתן לה כתובה. ר"ל, לארוסה אין כתובה, כפסק הרמב"ם פ"י מהלכות אישות: "אם ארס ולא כתב לה כתובה ומת או גרשה והיא ארוסה – אין לה כלום ואפילו העיקר, שלא תיקנו לה עיקר כתובה עד שתנשא או עד שיכתוב". ונפ"מ אם נאמר שהיבם צריך רק להשלים את התחייבות בעלה – אין לה כתובה, ואם זה חיוב חדש – חייב בכתובתה.

אך י"ל דשניה שאני דכיון דקנסו אותה שלא ליתן לה כתובה הוי כמו שקיבלה, משא"כ בארוסה.

כלומר, אין להשוות דין ארוסה לדין שניה המדובר בגמרא, כי י"ל שרק בשניה אמרינן שכתובתה על נכסי בעלה הראשון, וכיון שהיתה אסורה עליו – קנסוה ואין לה כתובה מהיבם, דהוי כאילו שכבר קיבלה כתובתה, אבל ארוסה שהארוס מעולם לא נתחייב בכתובתה, בזה לא דנה הגמרא שם, ואולי הוי חיוב חדש ועל היבם לתת כתובה.

וגם י"ל דאדרבא, גבי שניה לבעל והיתה רק ארוסה ואח"כ יבמה, היבם חייב ליתן לה כתובה, דשם לא שייך קנס דהבעל לא נתחייב לה כתובה מעולם. כלומר, גם בשניה גופא אם היתה רק ארוסה, שלא היה חיוב על בעלה לתת כתובתה, וממילא לא שייך לומר שהיא כאילו קיבלה כתובתה – איכא למימר שהיבם מתחייב חיוב חדש כמו כל בעל ואשה – ויש לה כתובה.

ועיין בתוס' יבמות דל"ט ע"א ד"ה אשה מ"ש מאי מרויח ע"ש – על המשנה, ששעבוד הכתובה הוא על נכסי אחיו, ולא על נכסי היבם כי אשה הקנו ליבם מן השמים ולא שיעבד נכסיו לכתובתה ויכול למוכרן בכל עת שירצה, רש"י.

כתבו התוס': אשה הקנו לו מן השמים – וא"ת ומה מרויח בכך היבם כיון דאי לית לה מראשון תקינו לה רבנן משני כו'.

